

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalne Strategii Rozwoju

LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader”



Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwieńczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem, a listopadem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udałooby się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na terenie Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” mieszkało w 2021 roku 51 750 osób, o 324 osoby więcej niż w roku 2015. Najwięcej osób przybyło w gminie Grodzisk Wielkopolski 499, co daje wzrost o 3%, największy bilans ujemny notuje gmina Kamieniec.
- Średnio 60% mieszkańców obszaru LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” jest w wieku produkcyjnym. Liczba ta jest nieznacznie niższa niż w roku 2015. Gmina Rakoniewice ma najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym, najniższy odsetek ma gmina Wielichowo.
- Wzrosła o 22% liczba mieszkańców w wieku senioralnym. Najszybsze tempo starzenia się społeczności występuje w gminie Wielichowo. Tam liczba osób powyżej 65 roku życia wzrosła o blisko 26%. Wolniej starzeje się gmina Granowo, gdzie w ciągu ostatnich sześciu lat przybyło 17% seniorów.
- W latach 2015 – 2020 znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W roku 2020 z takiej pomocy korzystały średnio 364 osoby w każdej gminie.
- W 2021 roku na terenie gmin działało 26 organizacji na 10 tys. mieszkańców. Najwięcej tego typu organizacji funkcjonuje w gminie Grodzisk Wielkopolski (31 na 10 tys. mieszkańców), najwięcej przybyło ich w ciągu ostatnich lat w gminie Rakoniewice (4).
- W latach 2015- 2021 spadła liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, średnio dla gmin jest to spadek o 36%, zaś na poziomie całego województwa o 47%. Najbardziej dynamicznym tempem spadku osób bez pracy charakteryzuje się gmina Wielichowo.
- Mieszkańcy obszaru LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” różnią się oceną swojego miejsca zamieszkania. Większość osób jest zdania, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia (43%). Co piąty mieszkaniec nie zgadza się z tym twierdzeniem, a spora grupa (33%) nie zajęła jednoznacznego stanowiska.
- Najwyższe oceny spośród różnych aktywności gmin otrzymały obszary związane ze sportem, turystyką i rekreacją, infrastrukturą drogową, najmniej zaś z działaniami na rzecz bezrobotnych, czy zaangażowaniem mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów.
- Mieszkańcy potwierdzają, że zdecydowana większość z nich korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych (68%). O tym, że nie korzystali z takich obiektów powiedziało 16% ankietowanych.
- Ponad połowa badanych (76%) odpowiedziała twierdząco, że projekty związane z poprawą infrastruktury są potrzebne. O braku zainteresowania tymi projektami ze strony mieszkańców wyraziło się 4% badanych.
- Badani w pierwszej kolejności dofinansowaliby infrastrukturę drogową, ofertę sportową i rekreacyjną. Na mniejsze dofinansowania ze strony mieszkańców mogłyby liczyć takie działania jak podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia, czy podjęcie pracy przed 34 rokiem życia.

- Wszystkie osoby, które uczestniczyły w badaniu pozytywnie oceniają funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader”, a przeszło połowa z badanych (57%) zdecydowały się ocenić ją bardzo dobrze.
- Bardzo wysoko zostały ocenione Biuro i pracownicy LGD. Mieszkańcy szczególnie cenią sobie możliwość umówienia się na spotkanie z pracownikiem biura, uzyskania wielu informacji drogą telefoniczną, zawartość strony internetowej Biura i godziny pracy Biura.
- Zdaniem wszystkich respondentów nabory wniosków spełniły swoją funkcję i odpowiadały na potrzeby mieszkańców. Nikt z biorących udział w badaniu nie odpowiedział przecząco na to pytanie.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	38
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	43
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	49
8.	Spis tabel i wykresów	51
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	54
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	54
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	54
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	55
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	62
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	71

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

anie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankietę można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obarczonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

Łącznie przebadano 40 osób.

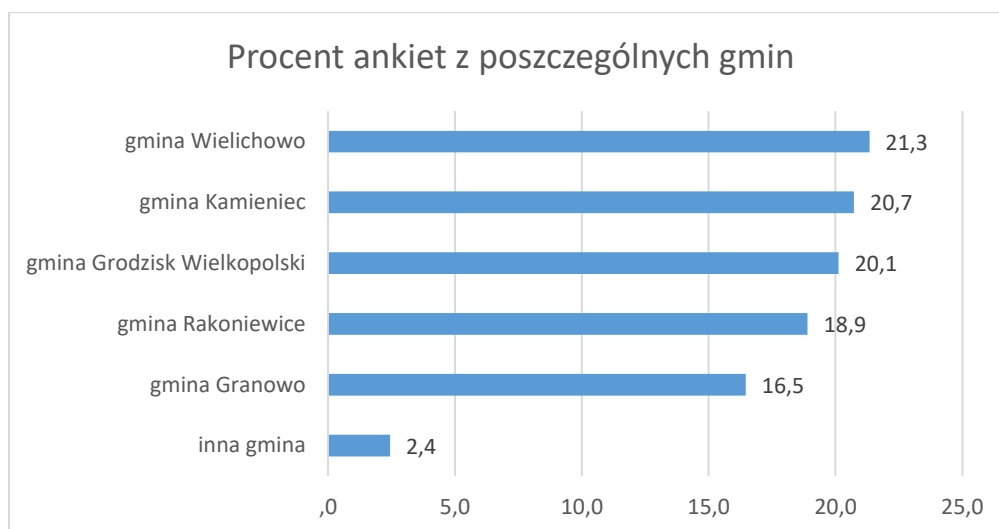
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

Łącznie przeprowadzono 164 ankiety.

Wykres 1. *Procent ankiet z poszczególnych gmin*



Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z dyrektorem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwia późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Na terenie Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” mieszkało w 2021 roku 51 750 osób, o 324 osoby więcej niż w roku 2015. Najwięcej osób przybyło w gminie Grodzisk Wielkopolski 499, co daje wzrost o 3%, największy bilans ujemny notuje gmina Kamieniec. Tam w 2021 roku 112 osób mniej niż w roku 2015, co daje spadek liczby ludności o 2%

Tabela 1. *Ludność ogółem*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	3475323	3481625	3489210	3493969	3498733	3496450	3489074
Granowo	5057	5051	5100	5127	5068	5087	5079
Grodzisk Wielkopolski	19636	19740	19928	20001	20064	20095	20135
Kamieniec	6684	6699	6689	6698	6673	6621	6572
Rakoniewice	13191	13115	13150	13268	13178	13191	13146
Wielichowo	6858	6818	6834	6878	6910	6935	6818
Suma	51426	51423	51701	51972	51893	51929	51750

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na demograficzny obraz regionu składa się nie tylko suma narodzin i zgonów, ale także migracja mieszkańców w ruchu wewnętrznym, czyli w obrębie regionu oraz zewnętrznym – wyjazdy i przyjazdy z i do kraju. Gminy LGD charakteryzują się ujemnym saldem, oznacza to, że więcej mieszkańców wyjechało z nich niż do nich przyjechało. Za wyjątkiem gminy wiejskiej Granowo, której ludność w ostatnich latach powiększyła się w wyniku migracji o 33 osoby, gminy Rakoniewice o 27 osób. Reszta gmin notuje bilans ujemny.

Tabela 2. *Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	0	1059	1143	1282	1460	1757	2000
Granowo	0	-17	11	6	-47	-1	16
Grodzisk Wielkopolski	0	32	82	42	5	33	-19
Kamieniec	0	-25	-35	-27	-35	-47	-22
Rakoniewice	0	-40	6	-17	-86	11	-13
Wielichowo	0	-18	-56	-15	-5	-16	-58
Średnia dla gmin LGD	0	-13,6	1,6	-2,2	-33,6	-4	-19,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Średnio 60% mieszkańców obszaru LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” jest w wieku produkcyjnym. Liczba ta jest porównywalna do odsetka osób w tym przedziale wiekowym w całym województwie i nieznacznie niższa niż w roku 2015. Gmina Rakoniewice ma najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym, najniższy odsetek ma gmina Wielichowo.

Tabela 3. *Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	62,6	62	61,3	60,7	60,1	59,7	59,3
Granowo	63,4	62,9	62,2	61,5	61,2	60,5	60,2
Grodzisk Wielkopolski	64,1	63,5	62,7	62,1	61,4	61	60,3
Kamieniec	63,3	62,7	62,3	61,5	60,8	60,5	60,2
Rakoniewice	63,2	62,9	62,2	61,8	61,3	61	60,6
Wielichowo	64,1	63,5	62,9	62,1	61,4	60,3	60
Średnia dla gmin LGD	63,62	63,1	62,46	61,8	61,22	60,66	60,26

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W ciągu ostatnich lat wzrosła o 22% liczba mieszkańców w wieku senioralnym. Najszybsze tempo starzenia się społeczności występuje w gminie Wielichowo. Tam liczba osób powyżej 65 roku życia wzrosła o blisko 26%. Wolniej starzeje się gmina Granowo, gdzie w ciągu ostatnich sześciu lat przybyło 17% seniorów.

Tabela 4. *Wskaźnik obciążenia demograficznego*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	14,6	15,2	15,7	16,3	16,8	17,3	17,7
Granowo	12,2	12,7	13,1	13,4	13,6	14,1	14,3
Grodzisk Wielkopolski	12,4	13,1	13,6	13,9	14,4	14,8	15,2
Kamieniec	12,3	12,7	13	13,6	14,3	14,5	14,8
Rakoniewice	11	11,4	12,1	12,6	13,1	13,3	13,7
Wielichowo	12	12,4	12,8	13,2	13,7	14,4	15,1
Średnia dla gmin LGD	11,98	12,46	12,92	13,34	13,82	14,22	14,62

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wzrastają wydatki gmin, które przeznaczają one na jednego mieszkańca, co jest wskaźnikiem bogacenia się budżetów. W roku 2021 gminy na jednego mieszkańca wydawały średnio 1740,8 zł. To wzrost wydatków o 75% w przeliczeniu na jednego mieszkańca w porównaniu z rokiem 2015.

Tabela 5. *Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	1013,346	1159,256	1362,666	1539,888	1573,668	1658,664	1746,308
Granowo	1076,63	1150,366	1581,794	1823,326	1794,732	1927,17	2268,41
Grodzisk Wielkopolski	912,528	1123,938	1287,604	1432,022	1374,786	1523,118	1507,496
Kamieniec	1047,762	1104,042	1353,112	1443,794	1334,08	1463,196	1730,682
Rakoniewice	944,142	1143,354	1442,552	1489,556	1486,378	1571,646	1500,244
Wielichowo	1003,766	1093,942	1260,378	1371,056	1355,41	1691,158	1697,03
Średnia dla gmin LGD	996,9656	1123,128	1385,088	1511,951	1469,077	1635,258	1740,772

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015 – 2020 znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W roku 2020 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” było 304 osób mniej objętych tego rodzaju wsparciem, co stanowi grupę osób mniejszą o 46% niż w roku 2015. Najwięcej beneficjentów środowiskowej pomocy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było w gminie Wielichowo (448), najmniej w gminie Grodzisk Wielkopolski (262).

Tabela 6. *Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	635	573	514	463	430	389	b.d.
Granowo	786	632	512	531	449	284	b.d.
Grodzisk Wielkopolski	507	449	378	330	320	262	b.d.
Kamieniec	723	604	533	586	582	444	b.d.
Rakoniewice	497	446	453	456	442	384	b.d.
Wielichowo	829	677	562	467	459	448	b.d.
Średnia dla gmin LGD	668,4	561,6	487,6	474	450,4	364,4	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Jeśli chodzi o liczbę podmiotów gospodarki narodowej, mamy do czynienia z tendencją wzrostową, średnio dla gmin o 17% w porównaniu z rokiem 2015. Jest to zjawisko podobne do tego na skalę wojewódzką, gdzie w ciągu ostatnich lat liczba podmiotów gospodarki narodowej wrosła o 16%. W 2021 roku na terenie LGD było średnio 1139 takich podmiotów w każdej z gmin.

Tabela 7. *Podmioty gospodarki narodowej ogółem*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	409865	414798	422094	429658	446215	461225	477444
Granowo	398	417	429	434	457	470	485
Grodzisk Wielkopolski	2165	2198	2238	2284	2347	2415	2495
Kamieniec	451	444	458	488	517	530	530
Rakoniewice	1302	1327	1351	1414	1443	1500	1539
Wielichowo	539	565	570	593	618	630	647
Średnia dla gmin LGD	971	990,2	1009,2	1042,6	1076,4	1109	1139,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie działania LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodzkiej Leader” obserwujemy zwiększanie się liczby podmiotów wpisanych do systemu REGON. W roku 2021 było ich 1024 średnio w każdej z gmin, co stanowi wzrost o 18% względem roku 2015. Najwięcej podmiotów wpisanych do REGON przybyło w gminie Rakoniewice (184).

Tabela 8. *Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	1179	1191	1210	1230	1275	1319	1368
Granowo	787	826	841	846	902	924	955
Grodzisk Wielkopolski	1103	1113	1123	1142	1170	1202	1239
Kamieniec	675	663	685	729	775	800	806
Rakoniewice	987	1012	1027	1066	1095	1137	1171
Wielichowo	786	829	834	862	894	908	949
Średnia dla gmin LGD	867,6	888,6	902	929	967,2	994,2	1024

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Czy dany region rozwija się w obszarze przedsiębiorczości świadczy, między innymi liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Możemy zaobserwować, że w każdej z gmin tych podmiotów jest więcej niż w roku 2015. Jedynie w gminie Rakoniewice utrzymały się one na tym samym poziomie. Najwięcej podmiotów przybyło w gminie Granowo (31), oraz w gminach Grodzisk Wielkopolski i Kamieniec - po 25.

Tabela 9. *Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	164	156	163	183	176	155	171
Granowo	106	139	113	159	158	117	137

Grodzisk Wielkopolski	132	151	159	155	147	133	157
Kamieniec	76	90	113	148	118	90	101
Rakoniewice	126	121	120	171	135	134	126
Wielichowo	109	162	88	138	130	88	127
Średnia dla gmin LGD	109,8	132,6	118,6	154,2	137,6	112,4	129,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Organizacje pozarządowe wchodzą w skład kapitału społecznego na danym terenie. W 2021 roku na terenie gmin działało 26 organizacji na 10 tys. mieszkańców. Za wyjątkiem gminy Granowo, w której w roku 2021 działało 6 organizacji mniej niż w roku 2015, tj. 20%, pozostałe odnotowują zwiększenie liczby fundacji i stowarzyszeń. Najwięcej tego typu organizacji funkcjonuje w gminie Grodzisk Wielkopolski (31 na 10 tys. mieszkańców), najwięcej przybyło ich w ciągu ostatnich lat w gminie Rakoniewice (4).

Tabela 10. *Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	36	38	40	39	40	41	42
Granowo	30	30	29	23	24	24	24
Grodzisk Wielkopolski	28	30	32	31	30	30	31
Kamieniec	24	24	24	22	25	26	27
Rakoniewice	21	22	24	23	24	24	25
Wielichowo	23	23	25	25	26	26	26
Średnia dla gmin LGD	25,2	25,8	26,8	24,8	25,8	26	26,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od roku 2015 liczba bibliotek i ich filii na terenie należącym do Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” utrzymała się na tym samym poziomie. Wyjątek stanowi jedynie gmina Rakoniewice, w której od roku 2019 funkcjonują 3 tego typu placówki, nie 5 jak to miało miejsce od roku 2015, co stanowi spadek ich liczby o 40%.

Tabela 11. *Biblioteki i ich filie*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	689	681	676	674	664	660	652
Granowo	1	1	1	1	1	1	1
Grodzisk Wielkopolski	4	4	4	4	4	4	4
Kamieniec	1	1	1	1	1	1	1

Rakoniewice	5	5	5	5	3	3	3
Wielichowo	2	2	2	2	2	2	2
Średnia dla gmin LGD	2,6	2,6	2,6	2,6	2,2	2,2	2,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie zmniejsza się liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W latach 2015- 2021 średnio dla gmin jest to spadek o 36%, zaś na poziomie całego województwa o 47%. Najbardziej dynamicznym tempem spadku osób bez pracy charakteryzuje się gmina Wielichowo, gdzie od roku 2015 liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne spadła o 54% i w roku 2021 zarejestrowane były 82 osoby.

Tabela 12. *Bezrobotni zarejestrowani ogółem*

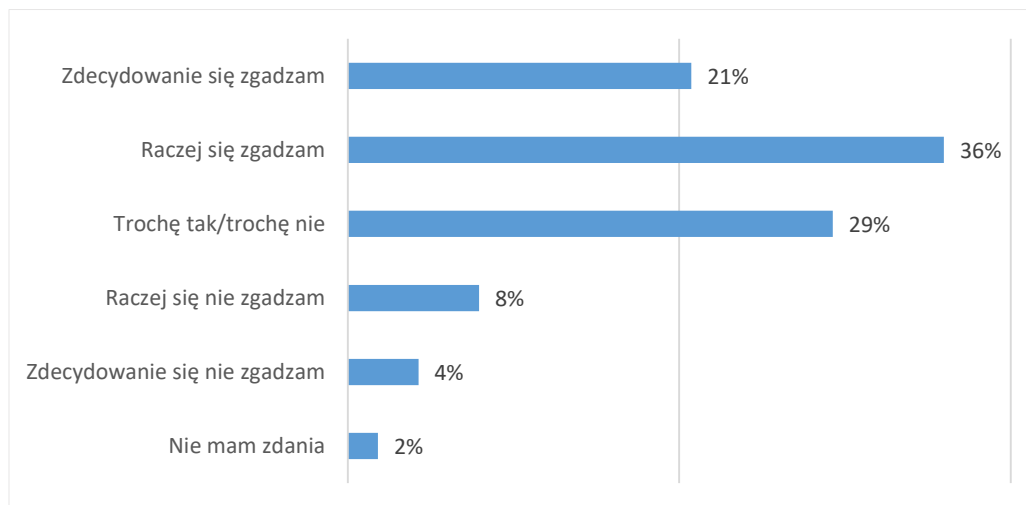
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
WIELKOPOLSKIE	93311	77697	58857	50867	46313	60958	49850
Granowo	148	126	101	90	70	92	88
Grodzisk Wielkopolski	593	476	422	409	338	379	397
Kamieniec	153	134	112	115	88	127	108
Rakoniewice	385	336	278	236	195	239	260
Wielichowo	176	96	93	93	72	92	82
Średnia dla gmin LGD	291	233,6	201,2	188,6	152,6	185,8	187

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Mieszkańcy obszaru LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” różnią się oceną swojego miejsca zamieszkania. Większość osób jest zdania, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia (43%). Co piąty mieszkaniec nie zgadza się z tym twierdzeniem, a spora grupa (33%) nie zajęła jednoznacznego stanowiska.

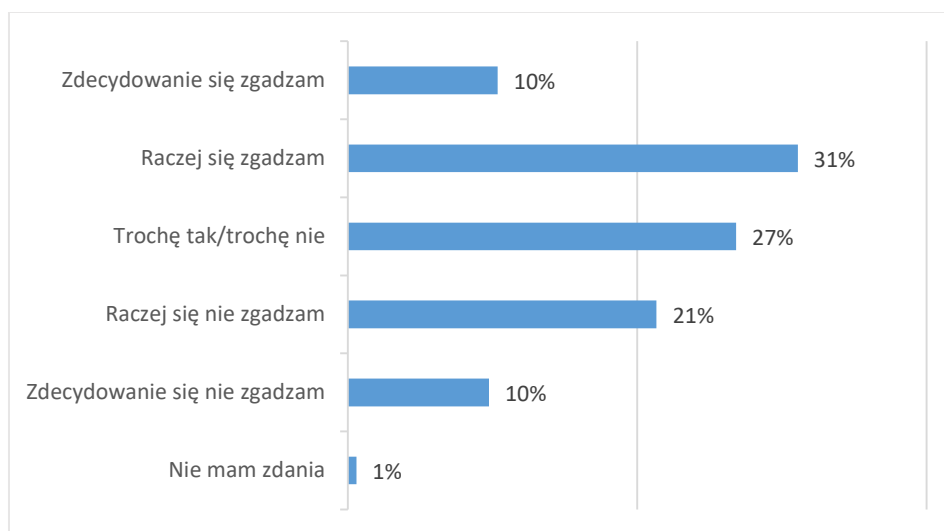
Wykres 2. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?*



Źródło: badania własne

Niewiele ponad 40% ankietowanych dostrzega poprawę warunków do życia w miejscu swojego zamieszkania w ostatnich kilku latach. Jedna trzecia uważa, że nic się nie poprawiło na tej płaszczyźnie. Podobnie jak w przypadku poprzedniego pytania, znaczna część udzielających odpowiedzi (27%) nie wypowiedziała się w tej kwestii w jednoznaczny sposób.

Wykres 3. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?*

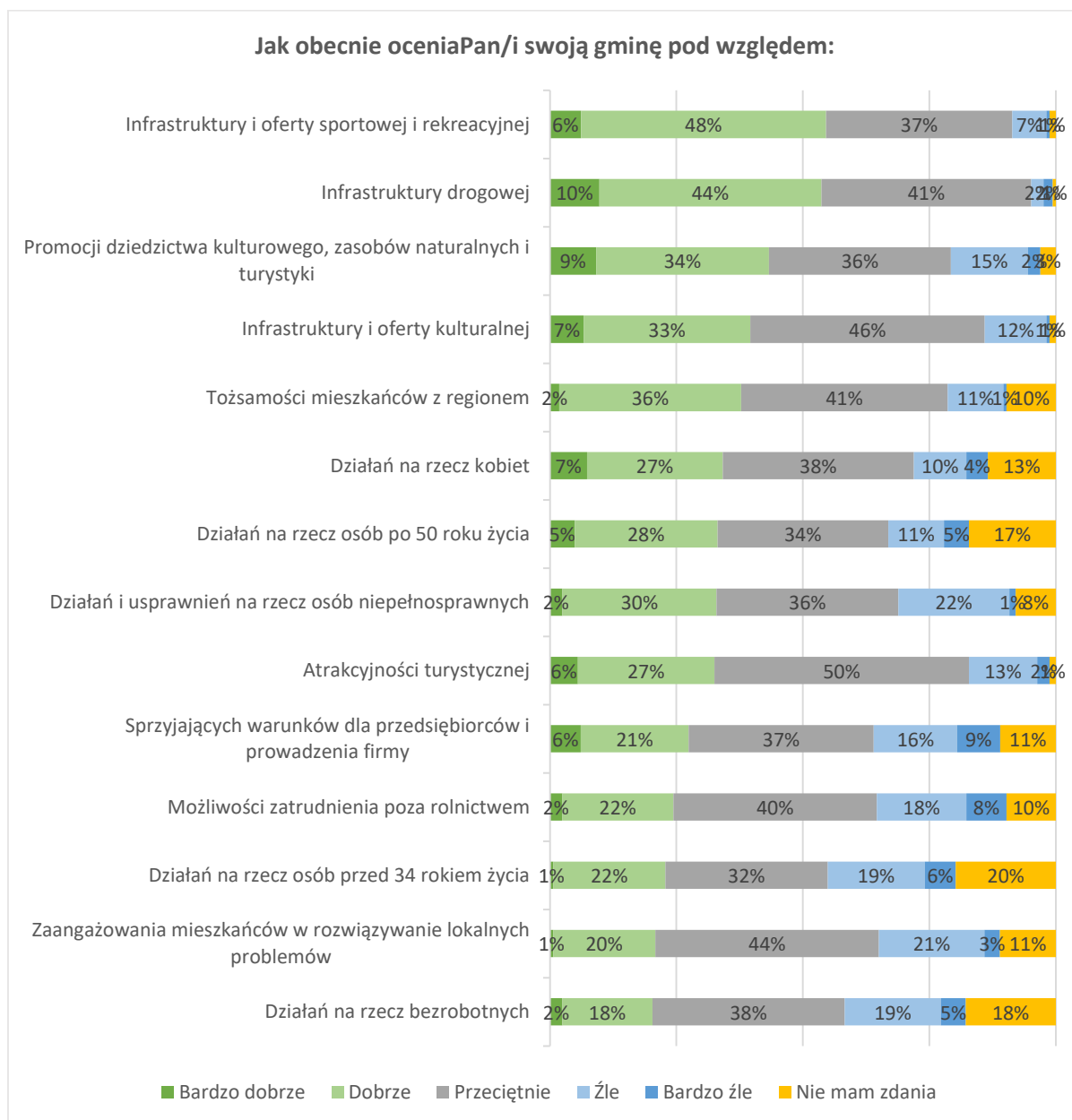


Źródło: badania własne

Najwięcej pozytywnych wskazań od mieszkańców gmin otrzymały obszary związane ze sportem, turystyką i rekreacją, infrastrukturą drogową, najmniej zaś z działaniami na rzecz

bezrobotnych, czy zaangażowaniem mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów. Ten ostatni obszar został też najwięcej negatywnych ocen.

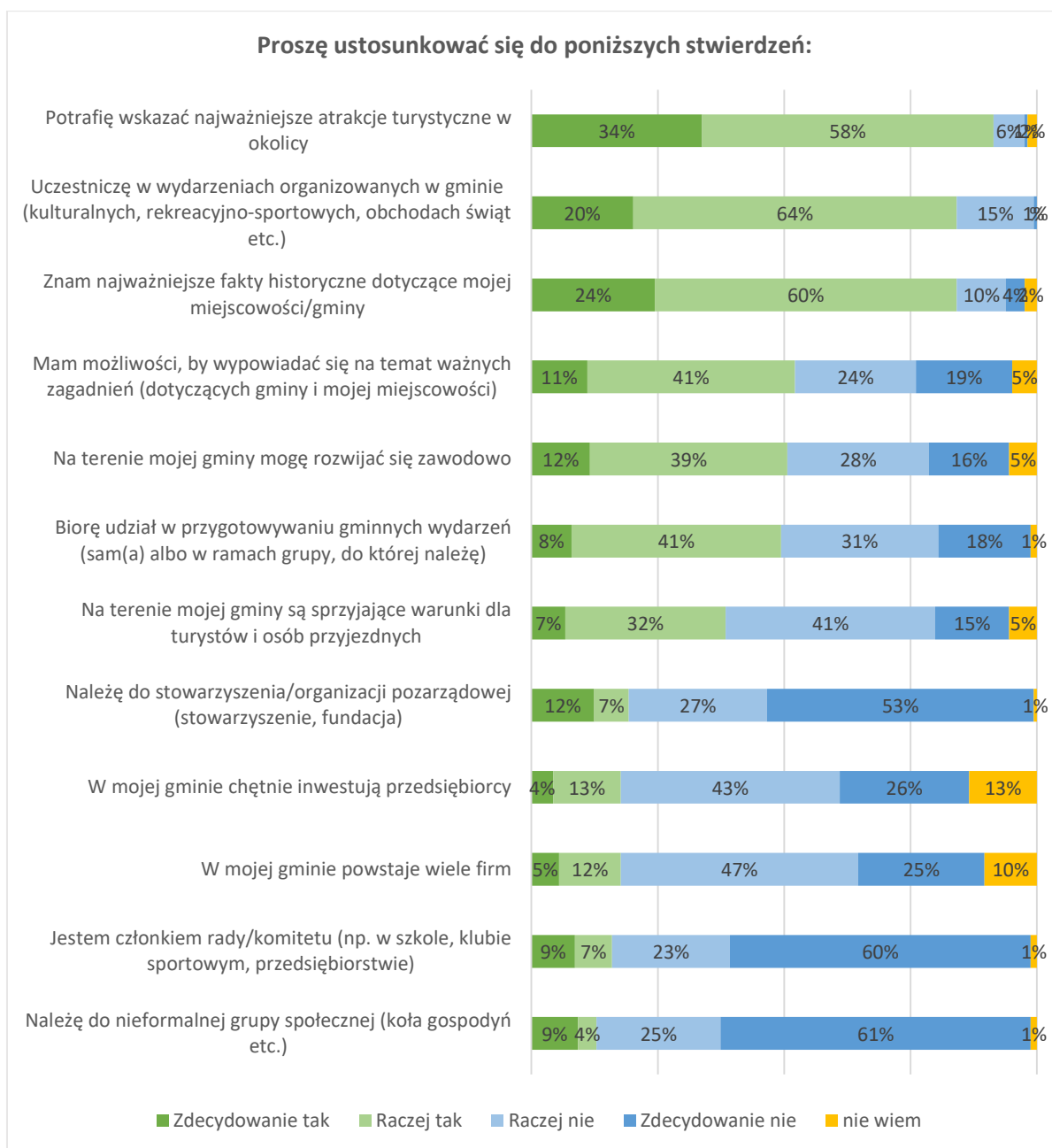
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach



Źródło: badania własne

Osoby, które wzięły udział w badaniu ustosunkowały się również do twierdzeń dotyczących ich funkcjonowania w codziennym życiu gminy. Zdecydowana większość osób deklaruje, że potrafi wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w gminie (92%), uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych, rekreacyjno-sportowych (84%). Natomiast na terenie gmin, w których żyją osoby badane nie ma dobrych warunków dla przedsiębiorców, co nie sprzyja zakładaniu firm oraz rozwojowi zawodowemu.

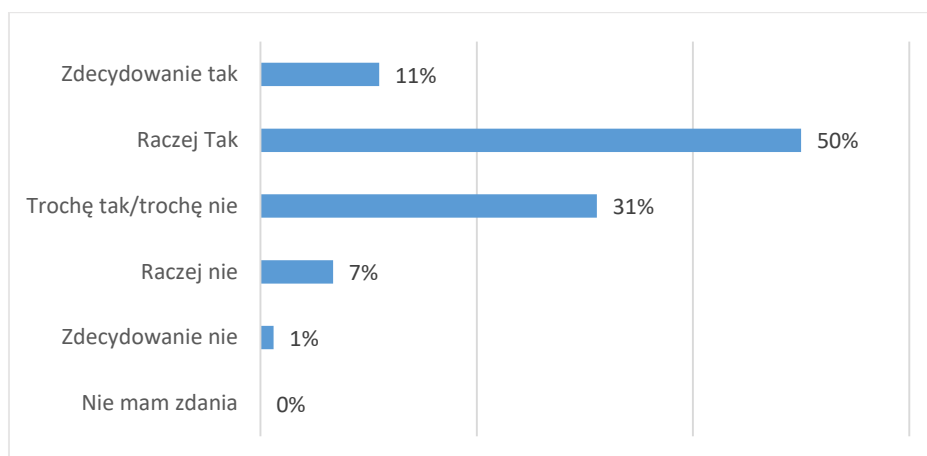
Wykres 5. *Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowanie gminy*



Źródło: badania własne

Także w przypadku zadowolenia z życia w swojej gminie mieszkańcy obszaru należącego do LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” w większości odpowiedzieli, że są z tych warunków zadowoleni (61%). Prawie jedna trzecia badanych nie miała jednoznacznego stanowiska, a 8% odpowiedziało, że nie są zadowoleni.

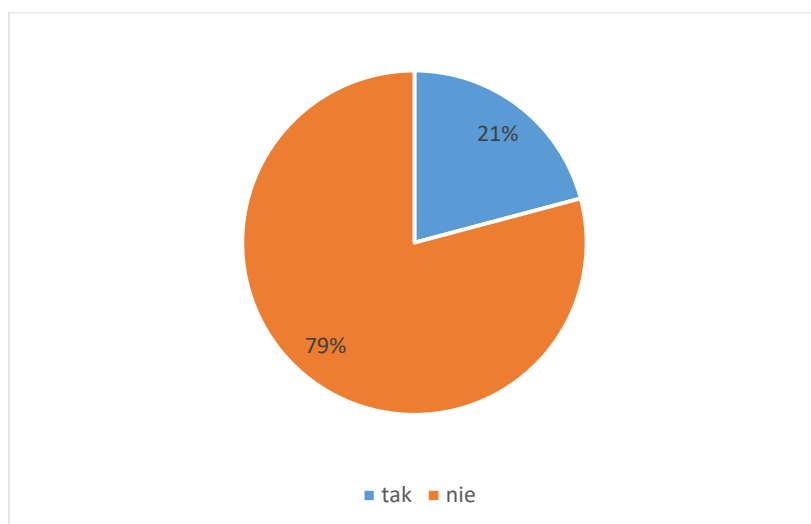
Wykres 6. *Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?*



Źródło: badania własne

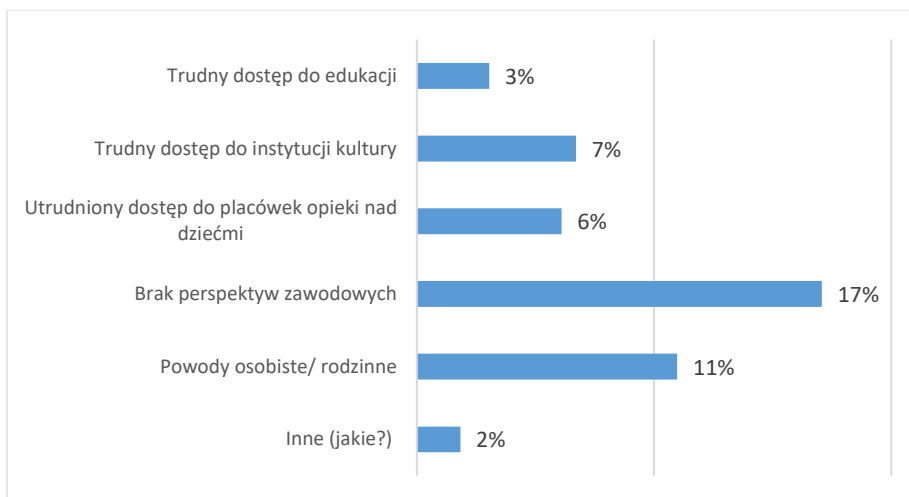
Mieszkańcy gmin w większości odpowiedzieli się, że nie chcą, nie planują zmiany miejsca swojego zamieszkania. Tak odpowiedziało 79% badanych. Co piąty mieszkaniec jednak bierze pod uwagę taką zmianę i najczęściej wymienianymi powodami ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania są brak perspektyw zawodowych i powody osobiste.

Wykres 7. *Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?*



Źródło: badania własne

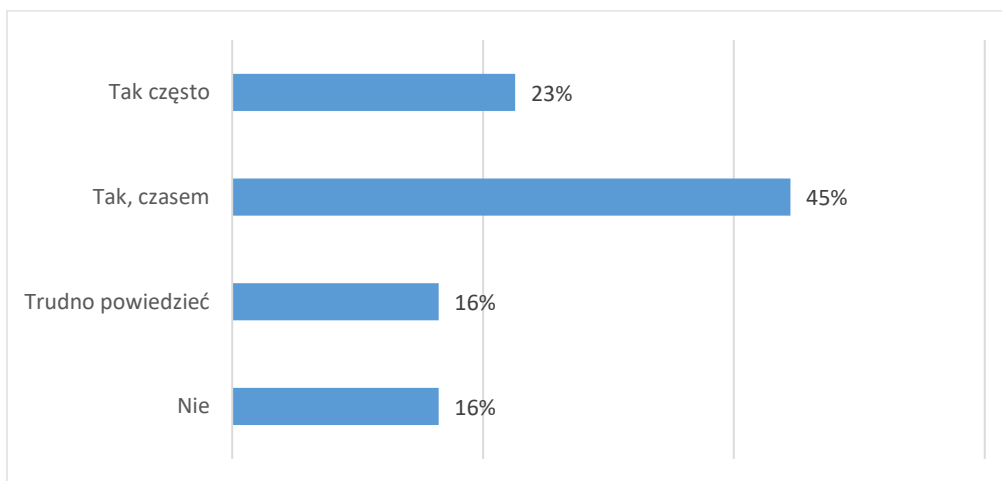
Wykres 8. *Powody zmiany miejsca zamieszkania*



Źródło: badania własne

Mieszkańcy terenów należących do Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” potwierdzają, że zdecydowana większość z nich korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych (68%). O tym, że nie korzystali z takich obiektów powiedziało 16% ankietowanych.

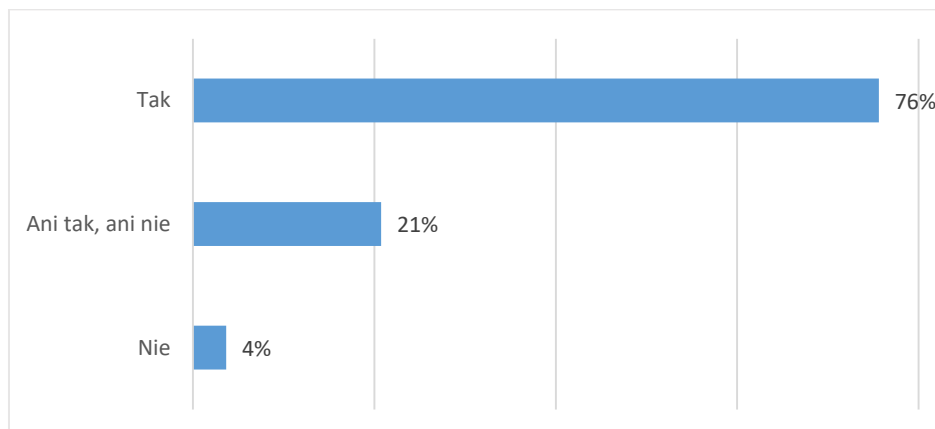
Wykres 9. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, poczynwszy od 2016 r.?*



Źródło: badania własne

Ponad połowa badanych (76%) odpowiedziała twierdząco na pytanie dotyczące zainteresowania mieszkańców gmin projektami związanymi z poprawą infrastruktury. Zdania na ten temat nie miał co piąty z mieszkańców, a o braku zainteresowania tymi projektami ze strony mieszkańców wyraziło się 4% badanych.

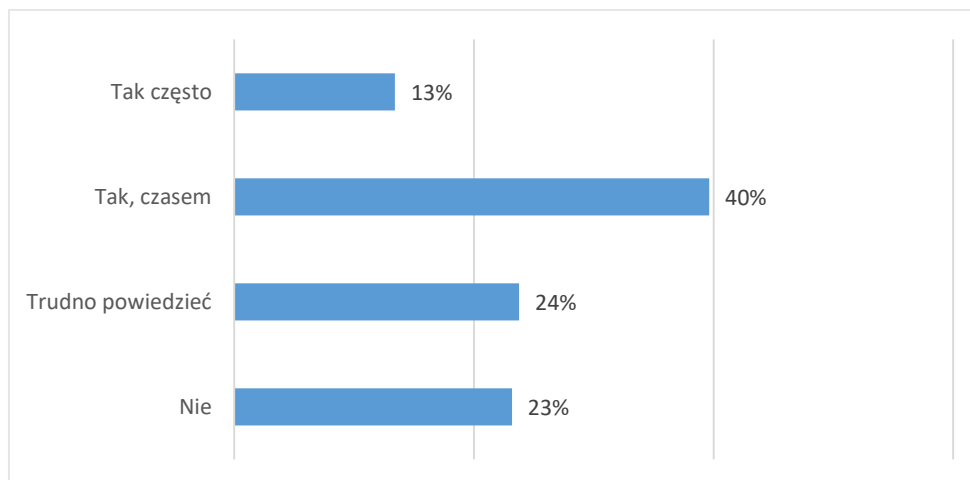
Wykres 10. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*



Źródło: badania własne

Również większość respondentów korzystała osobiście z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych. Co czwarty mieszkaniec nie określił się jednoznacznie, a 23% badanych nie korzystało z takich szkoleń, spotkań.

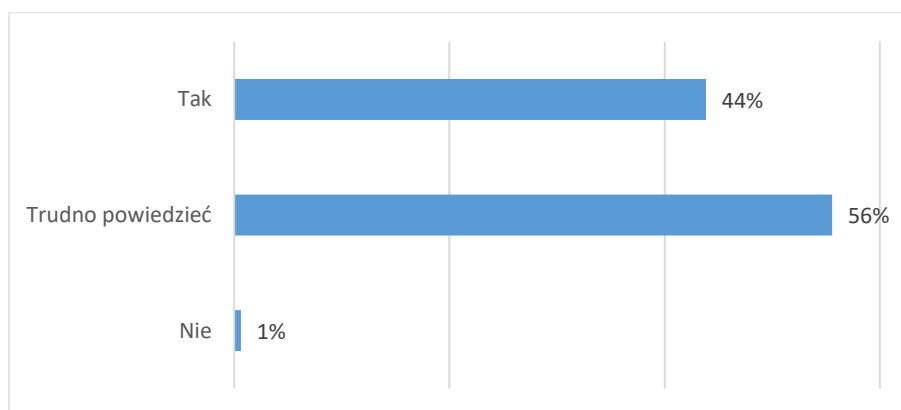
Wykres 11. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, poczynwszy od 2016 r.?*



Źródło: badania własne

Ponad połowie mieszkańców gmin należących do LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej leader” trudno było określić, czy szkolenia te, spotkania, festyny cieszą się powodzeniem, zainteresowaniem wśród mieszkańców (56%), ale 44% ankietowanych uważa, że projekty te cieszą się dużym zainteresowaniem.

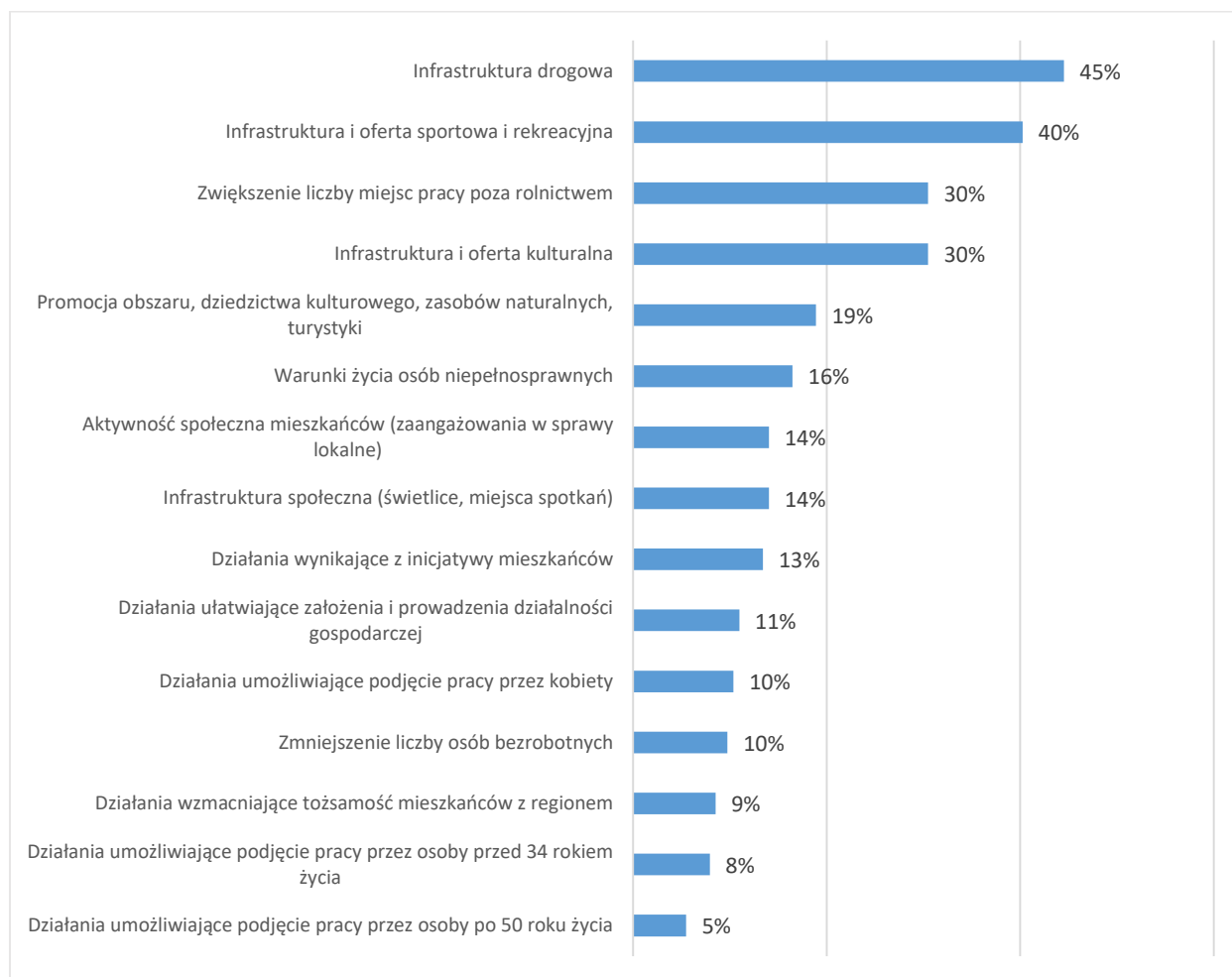
Wykres 12. *Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*



Źródło: badania własne

Gdyby każdy z badanych mieszkańców gmin miał możliwość podziału dodatkowych środków finansowych w swojej gminie osobiście, w pierwszej kolejności na dodatkowy zastrzyk pieniędzy mogłaby liczyć infrastruktura drogowa, oferta sportowa i rekreacyjna. Nieco bardziej skąpi w swoich dofinansowaniach byli by mieszkańcy w takich obszarach jak działania w podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia, czy podjęcie pracy przed 34 rokiem życia.

Wykres 13. *Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?*



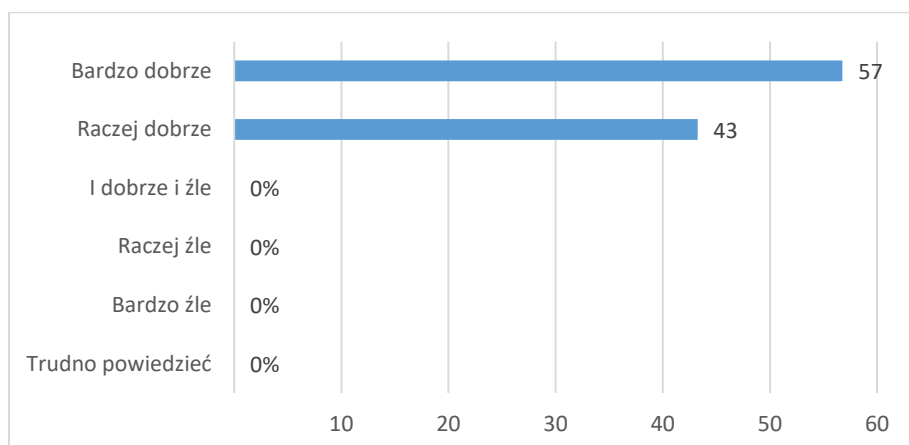
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Wszystkie osoby, które uczestniczyły w badaniu pozytywnie oceniają funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader”, a przeszło połowa z badanych (57%) zdecydowały się ocenić ją bardzo dobrze. Na uwagę zasługuje fakt, że nie udzielono ani jednej negatywnej odpowiedzi oceniając jej funkcjonowanie.

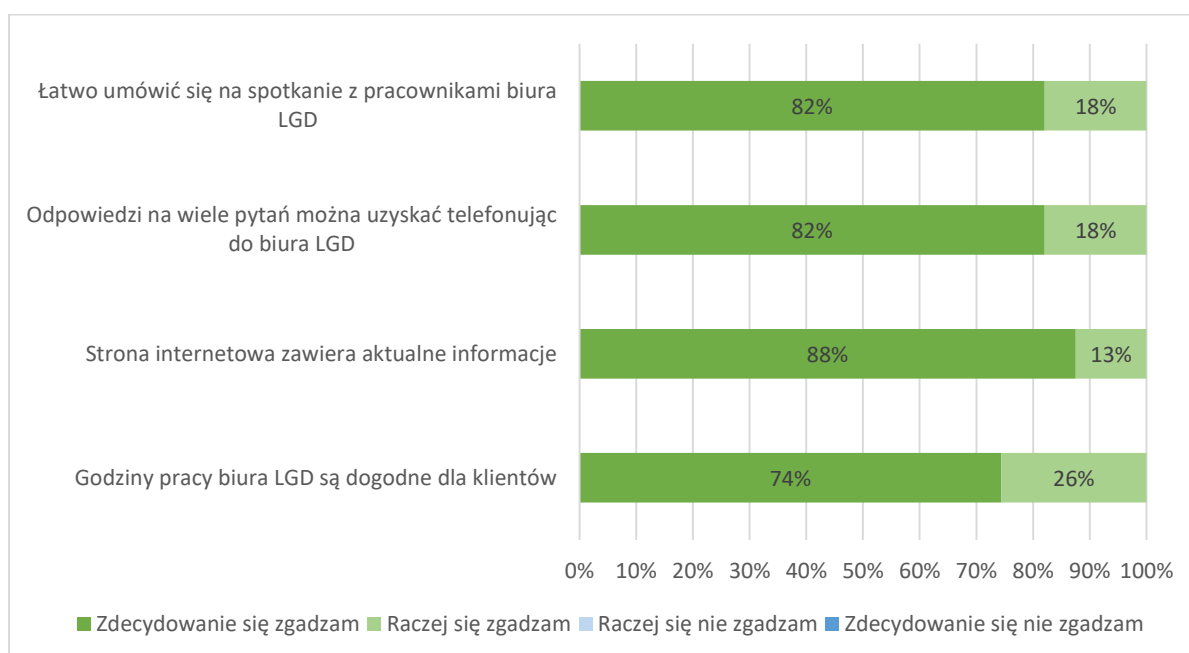
Wykres 14. *Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?*



Źródło: badania własne

Mieszkańcy jednomyślnie wyrażają zadowolenie z możliwości umówienia się na spotkanie z pracownikiem biura, uzyskania wielu informacji drogą telefoniczną. Wysoko oceniona została zawartość strony internetowej Biura, także godziny pracy Biura nie wzbudzają większych zastrzeżeń i są dogodne dla interesantów.

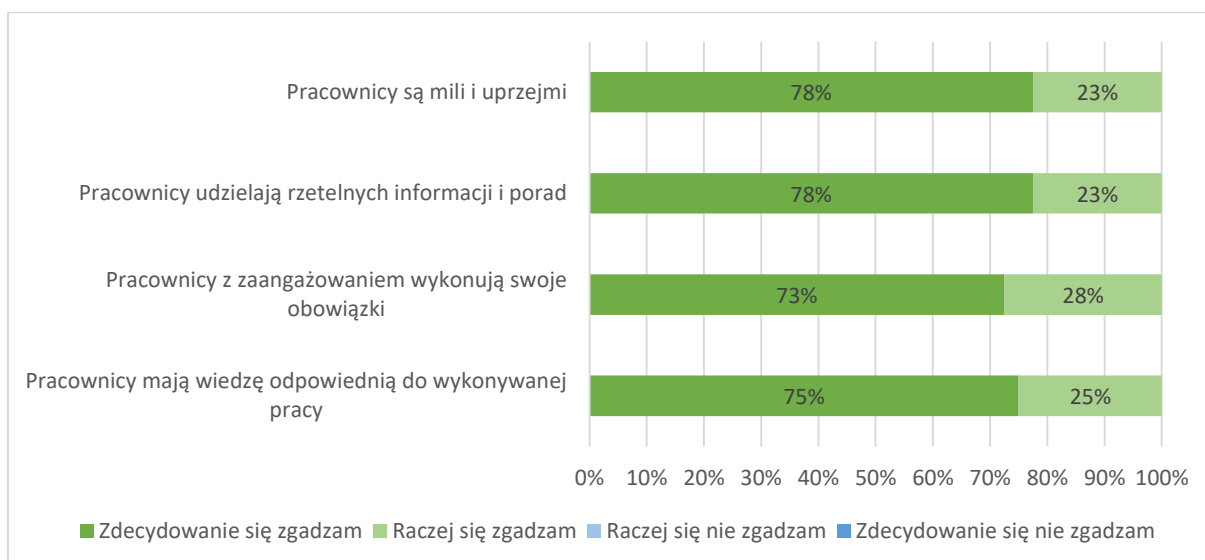
Wykres 15. *Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD*



Źródło: badania własne

Respondenci postrzegają pracowników Biura jako osoby zaangażowane w wykonywanie swojej pracy, kompetentne oraz posiadające wysoką kulturę osobistą. Mieszkańcy są również zadowoleni z jakości udzielanych im przez pracowników informacji.

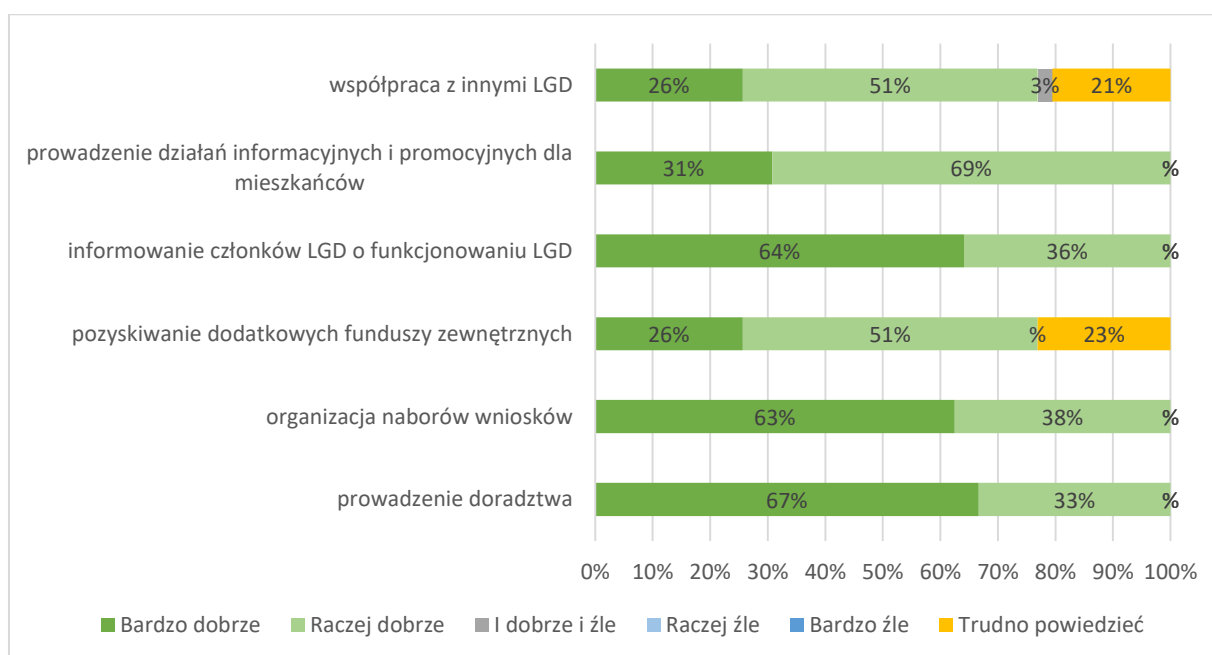
Wykres 16. *Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD*



Źródło: badania własne

Ocenie mieszkańców zostało poddane również kilka obszarów w jakich działa Biuro. Najwięcej pozytywnych opinii otrzymało prowadzenie doradztwa (100%), informowanie członków LGD o jej funkcjonowaniu (100%), organizacja naborów wniosków (100%). Co piąta osoba nie potrafiła ustosunkować się do współpracy Biura z innymi LGD, oraz pozyskiwania dodatkowych funduszy.

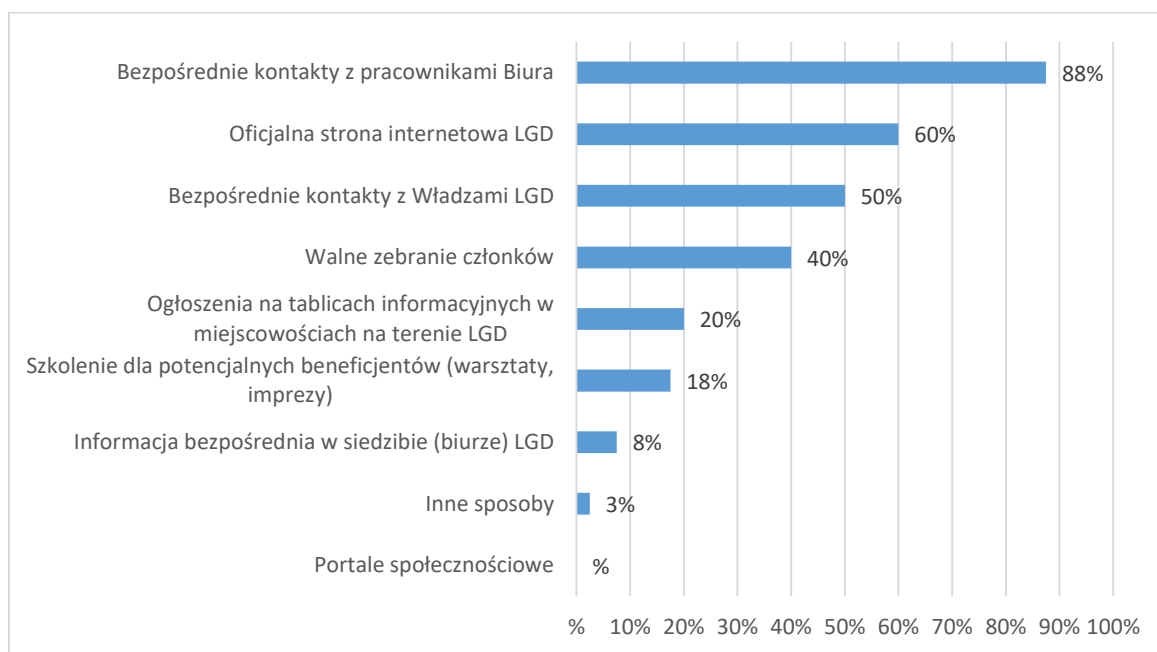
Wykres 17. *Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach*



Źródło: badania własne

O inicjatywach Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” mieszkańcy gmin dowiadują się głównie z bezpośrednich kontaktów z pracownikami Biura (88%), z oficjalnej strony internetowej (60%). Połowa ankietowanych o działaniach LGD dowiaduje się też z bezpośrednich kontaktów z władzami LGD.

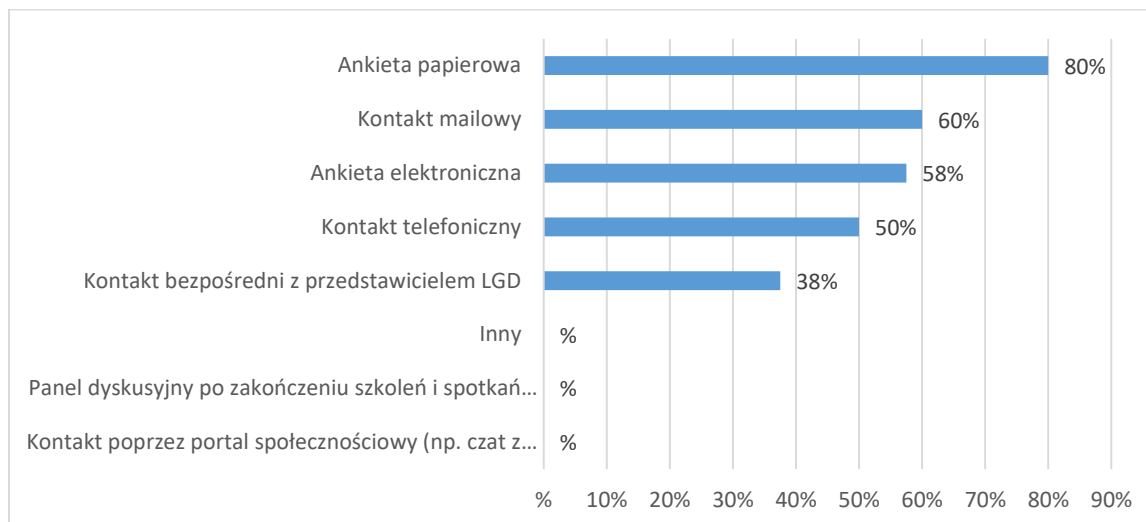
Wykres 18. *Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?*



Źródło: badania własne

Ankieta papierowa (80%) oraz kontakt mailowy (60%) i ankieta elektroniczna (58%) są najczęściej wybieranymi kanałami jako droga informacji zwrotnej od mieszkańców do Biura. Najmniej popularną ścieżką jest ankieta papierowa oraz panel dyskusyjny po spotkaniach. Połowa z ankietowanych korzysta również z kontaktu telefonicznego w tym celu.

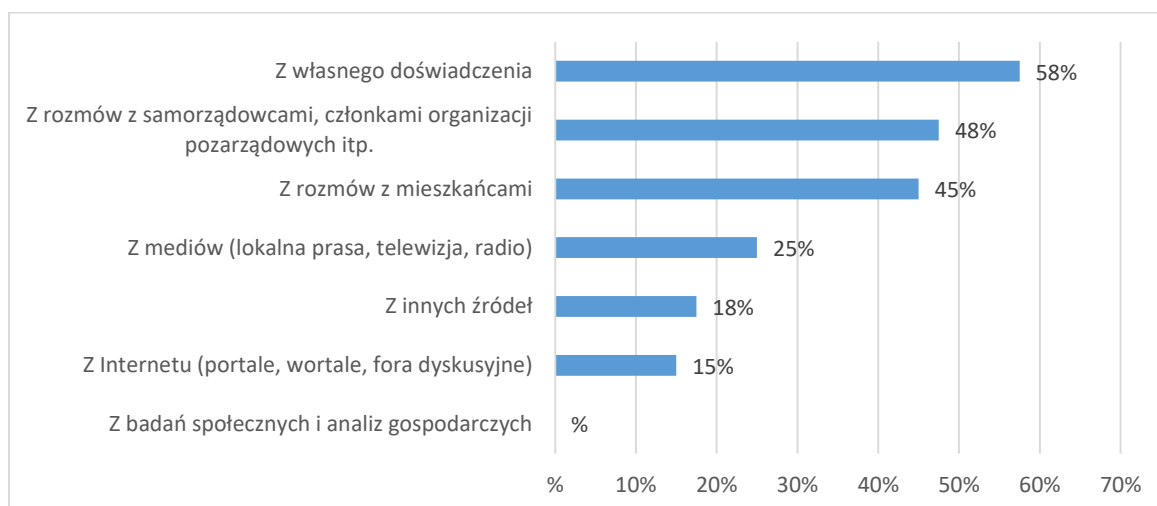
Wykres 19. *Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?*



Źródło: badania własne

O potrzebach lokalnej społeczności mieszkańcy najczęściej dowiadują się z własnego doświadczenia (58% wskazań). Rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych (48%), z rozmów z mieszkańcami (45%). Bardzo rzadko wskazywano na internet jako źródło informacji o potrzebach mieszkańców gminy.

Wykres 20. *Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?*

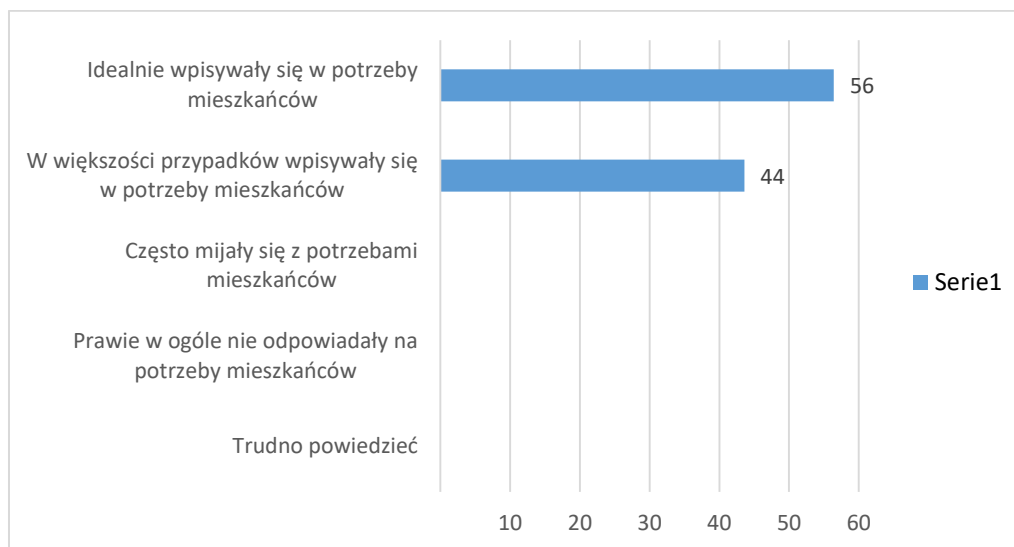


Źródło: badania własne

Zdaniem większości respondentów, nabory wniosków idealnie spełniły swoją funkcję i odpowiadały na potrzeby mieszkańców idealnie (56%) lub w większości przypadków (44%).

Nikt z biorących udział w badaniu nie odpowiedział przecząco na pytanie, czy nabory w ogóle odpowiadały na lokalne problemy, czy też nie potrafił się w tej kwestii określić.

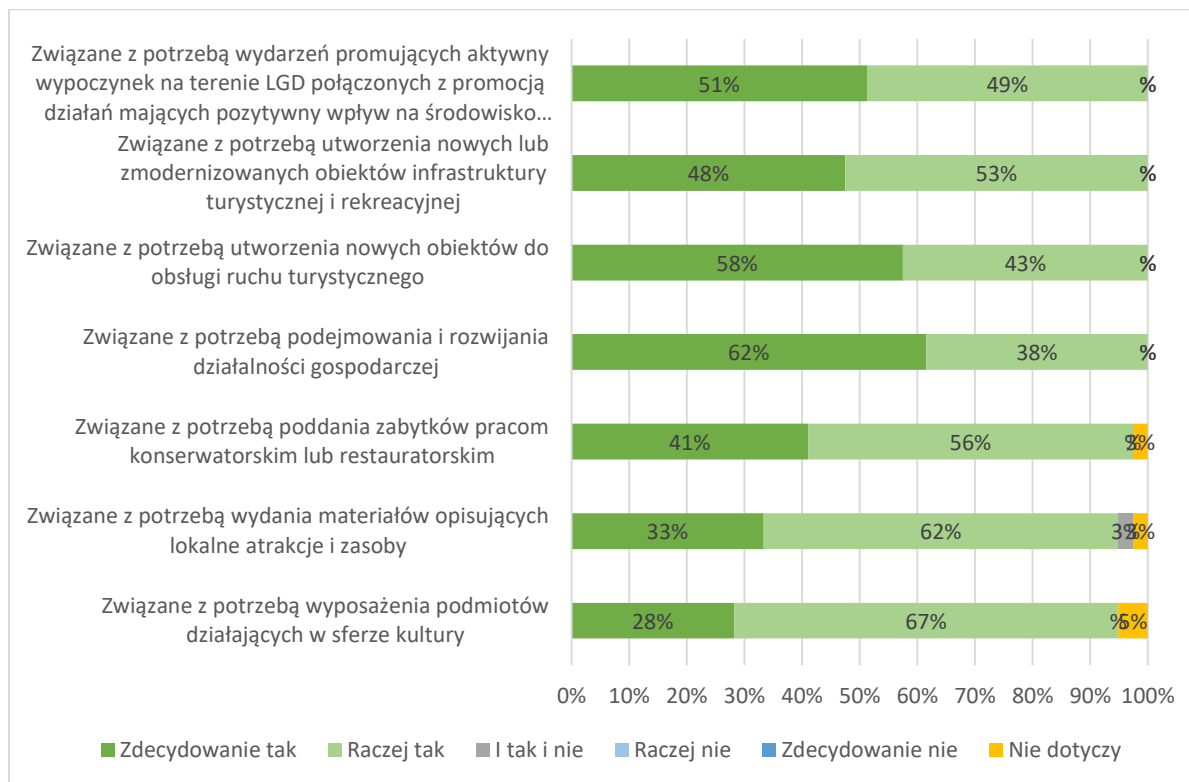
Wykres 21. *Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?*



Źródło: badania własne

Nabory wniosków, które organizowała LGD „Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader” najbardziej wpisały się w potrzebę organizacji wydarzeń promujących aktywny wypoczynek (100%). Potrzebę budowy lub modernizacji infrastruktury turystycznej i sportowej (100%). Najślabiej nabory wniosków odpowiadały na potrzeby podmiotów działających w sferze kultury, oraz wydania materiałów opisujących lokalne atrakcje.

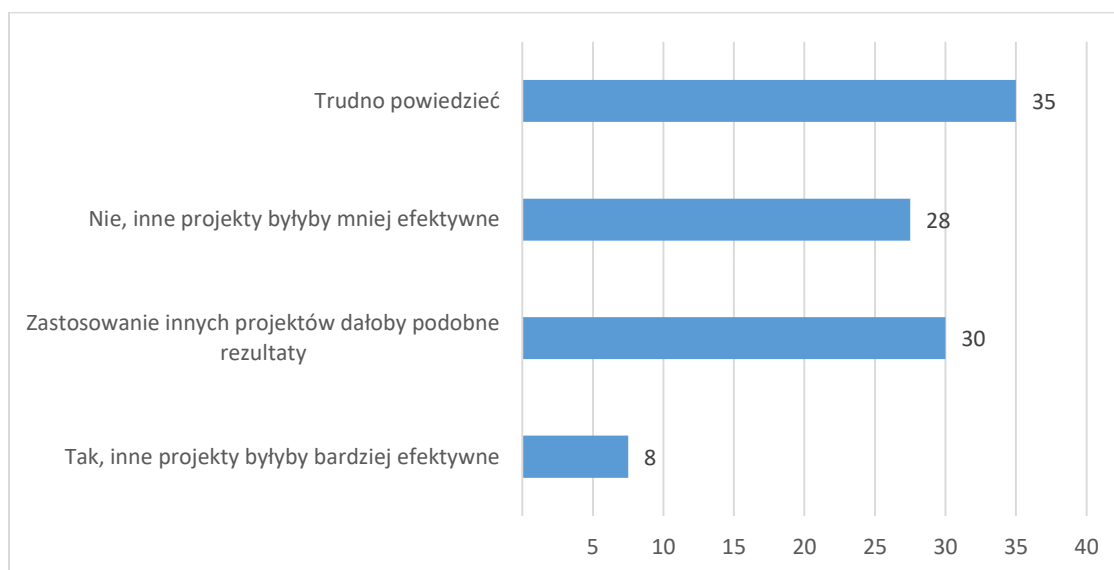
Wykres 22. *Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:*



Źródło: badania własne

Mieszkańcy są podzieleni w kwestii osiągnięcia podobnych rezultatów przy pomocy innych projektów. Blisko jedna trzecia uważa, że dałyby one podobne rezultaty (30%). Podobnie liczna grupa (28%) uważa, że inne projekty byłyby mniej efektywne. Na uwagę zasługuje fakt, że liczne grono badanych, bo 35% ankietowanych ma trudności w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi. Mniej niż co dziesiąty badany (8%) uważa, że inne projekty lepiej wpisałyby się w lokalne potrzeby.

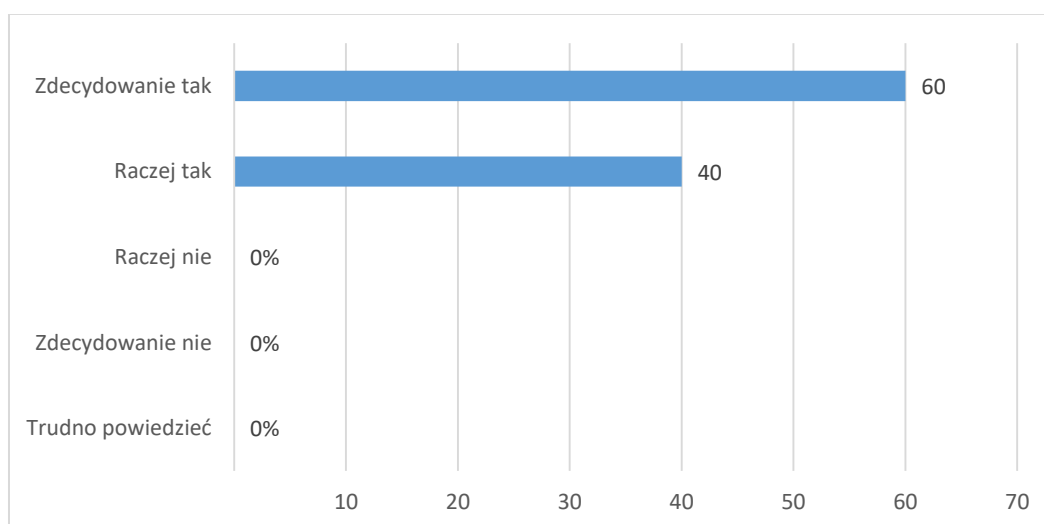
Wykres 23. *Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?*



Źródło: badania własne

Wśród osób ankietowanych panuje zgoda co do sensowności i efektywności spożytkowania środków finansowych podczas wdrażania LSR. Żadna z osób nie wskazała odpowiedzi, że zostały one wydane raczej nieefektywnie, bez pełnego przekonania o tym.

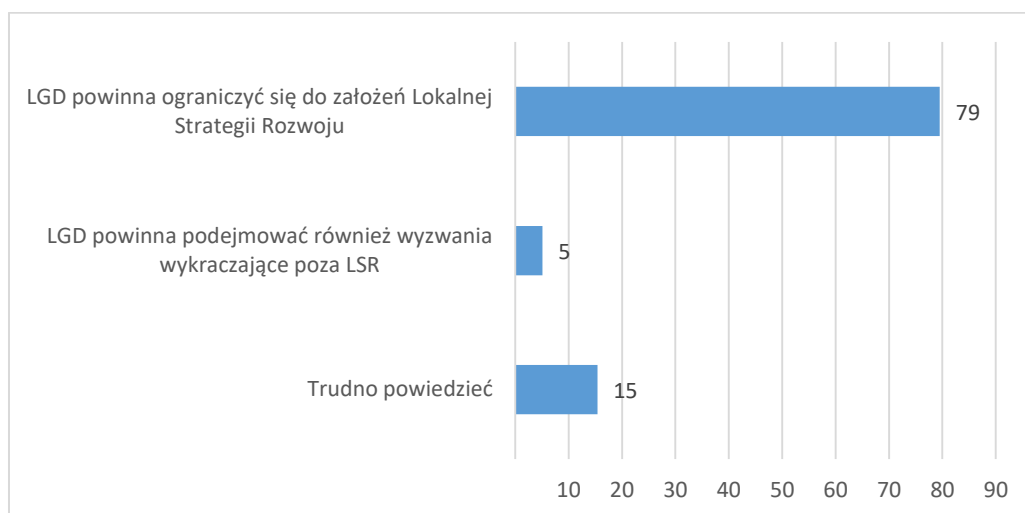
Wykres 24. *Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?*



Źródło: badania własne

Prawie 80% mieszkańców nie widzi potrzeby rozszerzania działań LGD o inne niż te wynikające z Lokalnej Strategii Rozwoju. Niewielka grupa osób (5%) jednak chciałaby, żeby dodatkowe działania były podejmowane.

Wykres 25. *Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?*



Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Ziemi Grodzkiej Leader świadczy usługi doradcze potencjalnym wnioskodawcom poprzez spotkania bezpośrednie w siedzibie LGD (można, o czym informują ogłoszenia na stronie www, umówić się telefonicznie na wizytę). Pracownicy Biura posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie prowadzenia doradztwa, przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy, o płatność, wdrażania oraz aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, jak i aktualizacji regulaminów funkcjonujących w LGD.

Bezpośrednio po świadczonej usłudze doradczej osoby, które uzyskały wsparcie są proszone o ocenę świadczonej usługi. Doradztwo jest ocenione bardzo wysoko przez wnioskodawców i potencjalnych beneficjentów.

Tabela 13. *Doradztwo w liczbach*

	Indywidualne doradztwo (liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa)
2016	16
2017	23
2018	34
2019	12
2020	5

2021	2
suma	92

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader w celu ciągłego podnoszenia wiedzy i kompetencji Członków Organu Decyzyjnego oraz Pracowników Biura LGD organizowała szkolenia w zależności od bieżących potrzeb oraz w związku ze zmianami obowiązujących przepisów prawa.

Przeprowadzono szkolenia dla członków Rady i pracowników biura Stowarzyszenia dotyczące zmian w przepisach prawa, mających wpływ na zadania wykonywane przez Radę. Dodatkowo odbyły się szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych oraz monitoringu i ewaluacji LSR.

Tabela 14. *Szkolenia*

	Liczba zrealizowanych szkoleń
2016	1
2017	2
2018	3
2019	3
2020	brak
2021	8
suma	17

Źródło: dane LGD

W ramach prowadzonych działań komunikacyjnych, stale od 2016 roku, prowadzona jest kampania informacyjno – promocyjna LSR. Na stronie internetowej LGD umieszczane są aktualne komunikaty (25 rocznie), 3 komunikaty w mediach lokalnych, dwa spotkania informacyjne. W 2021 roku na stronę internetową LGD weszło niemal 18 tysięcy osób. Przed każdym konkursem w całym okresie 2016-2021 w przypadku ogłoszenia naborów prowadzone są działania informacyjne. Oprócz opisanych powyżej organizowane są szkolenia, prowadzone jest doradztwo, drukowane są materiały informacyjne oraz zamieszczane są ogłoszenia na tablicach informacyjnych i parafialnych. Rozsyłane są również komunikaty pocztą elektroniczną – 100 komunikatów rocznie. Informacje o naborze na stronie www otwarto 103 razy, o szkoleniu 108 razy. Co najmniej 100 osób przeczytało informacje umieszczone na tablicach informacyjnych i 100 osób odebrało komunikat pocztowy o LSR. Wydano 600 sztuk ulotki, którą następnie udostępniono w biurze LGD, gminach Powiatu Grodziskiego oraz Starostwie Powiatowym.

Stowarzyszenie rzetelnie podchodzi to monitoringu i ewaluacji prowadzonych działań. Raz w roku (2016 - 2021) prowadzone jest badanie satysfakcji grup defaworyzowanych. Ponad 90% respondentów jest zadowolonych z realizacji Planu Komunikacji. Corocznie prowadzony jest monitoring działań oraz stanu realizacji LSR: 130 osób odesłało wypełnioną ankietę, 1029 osób weszło na stronę LGD. Prowadzone jest również badanie efektywności prowadzonych działań - 94% respondentów jest zadowolonych z realizacji Planu Komunikacji.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

LGD Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader liczy 55 członków (stan na podstawie strony www), w tym 7 to przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego oraz stowarzyszeń.

W latach 2016 – 2021 sześciuosobowy Zarząd spotkał się 33 razy, w tym w celu podjęcia uchwał w sprawie zmian w LSR. Odbyło się 7 spotkań Walnego Zebrania Członków. Piętnastoosobowa Rada LGD spotykała się 29 razy.

Tabela 15. *Funkcjonowanie organów*

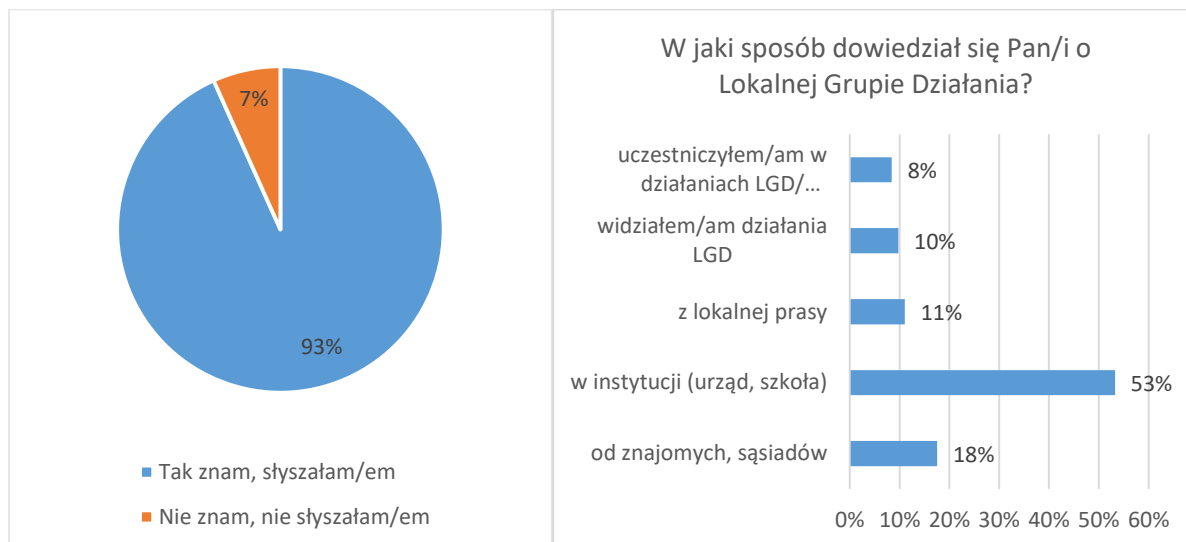
	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	6	2	2
2017	6	9	1
2018	7	11	1
2019	6	4	1
2020	4	1	1
2021	4	2	1
suma	33	29	7

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Znajomość Lokalnej Grupy Działania nie jest oczywista wśród mieszkańców jej obszaru działania. Prawie wszyscy ankietowani potwierdzają, że znają Lokalną Grupę Działania Ziemi Grodziskiej Leader, najczęściej z urzędu lub szkoły. Część wskazała na sąsiadów lub znajomych lub lokalną prasę. Niewielka grupa potwierdza uczestnictwo w projektach LGD (8%). Co dziesiąty mieszkaniec o Stowarzyszeniu dowiedział się widząc działania podejmowane przez LGD.

Wykres 26. Czy zna Pan/i Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader?



Źródło: badania własne

Inne działania LGD

LDG prowadziła działania na rzecz promocji obszaru LSR. Wydano publikację Powiat Grodziski (publikacja zawiera zdjęcia zabytków i najciekawszych miejsc pięciu gmin powiatu grodziskiego, które wchodzi w skład obszaru LGD). Dystrybuowano gadżety promocyjne: długopisy, torby, teczki, ulotki (działania te wynikały z zapotrzebowania na gadżety promocyjne).

Stowarzyszenie prowadziło działania aktywizacyjne, w tym o charakterze kulturalnym i pielęgnującym tradycje regionu. LGD wsparło promocyjnie konkursy: „Nasze powiatowe kulturowe i kulinarne dziedzictwo 2016 r.” oraz konkurs na najładniejszy stroik jesienny. Konkurs „Nasze powiatowe kulturowe i kulinarne dziedzictwo 2016 r.” został zorganizowany przez Stowarzyszenie przy współpracy z Zespołem Doradczym Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Grodzisku Wielkopolskim. W organizację konkursu włączyło się pięć Stowarzyszeń zrzeszających KGW z terenu poszczególnych gmin Powiatu Grodziskiego. Celem konkursu było promowanie dyni jako produktu lokalnego, tradycyjnego i regionalnego, promocja produktów lokalnych i kultywowanie tradycji przygotowywania polskich potraw, informowanie mieszkańców o zapisach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD. Konkurs na najładniejszy stroik jesienny został zorganizowany przez LGD dla członkiń Kół Gospodyń Wiejskich z powiatu grodziskiego. Celem konkursu było propagowanie aktywnego stylu życia oraz informowanie mieszkańców o Lokalnej Strategii Rozwoju.

24 czerwca 2017 zorganizowano Noc Kupały – Granowo. W organizację zostali włączeni uczniowie i pracownicy ZSP w Granowie. W sierpniu tego roku powstała Wioska ginących

zawodów. Odbyło się również wydarzenie pt.: „Wielkanocna tradycja wczoraj i dziś” (Wielichowo marzec 2018) – rozstrzygnięcie konkursów na wielkanocną pisanekę i na stroik wielkanocny. Konkursy zostały zorganizowane dla uczniów Szkół Podstawowych w Wielichowie oraz Łubnicy, a także dzieci z przedszkola w Wielichowie.

Stowarzyszenie bardzo zaangażowało się w działania pielęgnujące historię regionu i jego wkładu w historię Polski. Powstały inscenizacje historyczne o Powstaniu Wielkopolskim oraz na temat Słowian w Powiecie Grodziskim. Odbyła się realizacja inscenizacji historycznych wspólnie ze Stowarzyszeniem Grupa Rekonstrukcji Historycznej „Grätz”. Odbył się pokaz kawalerski, działania lekkiej piechoty poza granicami kraju oraz inscenizacja obozu powstańczego. Zorganizowano wydarzenie Historia Polski w pieśni patriotycznej.

Stowarzyszenie prowadziło działania o charakterze edukacyjno – integrującym. Zorganizowano warsztaty malarsko-rysunkowe „Jesienne impresje” dla dzieci ze szkół podstawowych z terenu powiatu grodziskiego. Zwieńczeniem warsztatów był wernisaż prac zorganizowany w Bibliotece Publicznej w Wielichowie. Odbył się międzynarodowy Turniej Piłkarski o Puchar Wójta Gminy Granowo. W rywalizacji piłkarskiej wzięło udział sześć drużyn, po dwie z każdego kraju (Polski, Ukrainy i Niemiec). Włączono w organizację: Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych oraz Rozwoju Ziemi Grodzkiej. Odbył się także Festyn przy wiatraku organizowany przez LGD Stowarzyszenie Ziemi Grodzkiej Leader.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

W ramach 1 celu ogólnego z 4 wskaźnikami zaplanowano 10 przedsięwzięć i 17 wskaźników produktu. 8 z 17 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie co najmniej 100%. Jeden ze wskaźników, *Liczba szkoleń*, w ramach przedsięwzięcia *Podnoszenie kompetencji zawodowych i kapitału społecznego mieszkańców Ziemi Grodzkiej* ma 0% realizacji umowy i płatności.

Tabela 16. *Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.*

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz aktywnego wypoczynku	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	50	84	82
	Liczba nowych obiektów do obsługi ruchu turystycznego	szt.	14	92,86	42,85

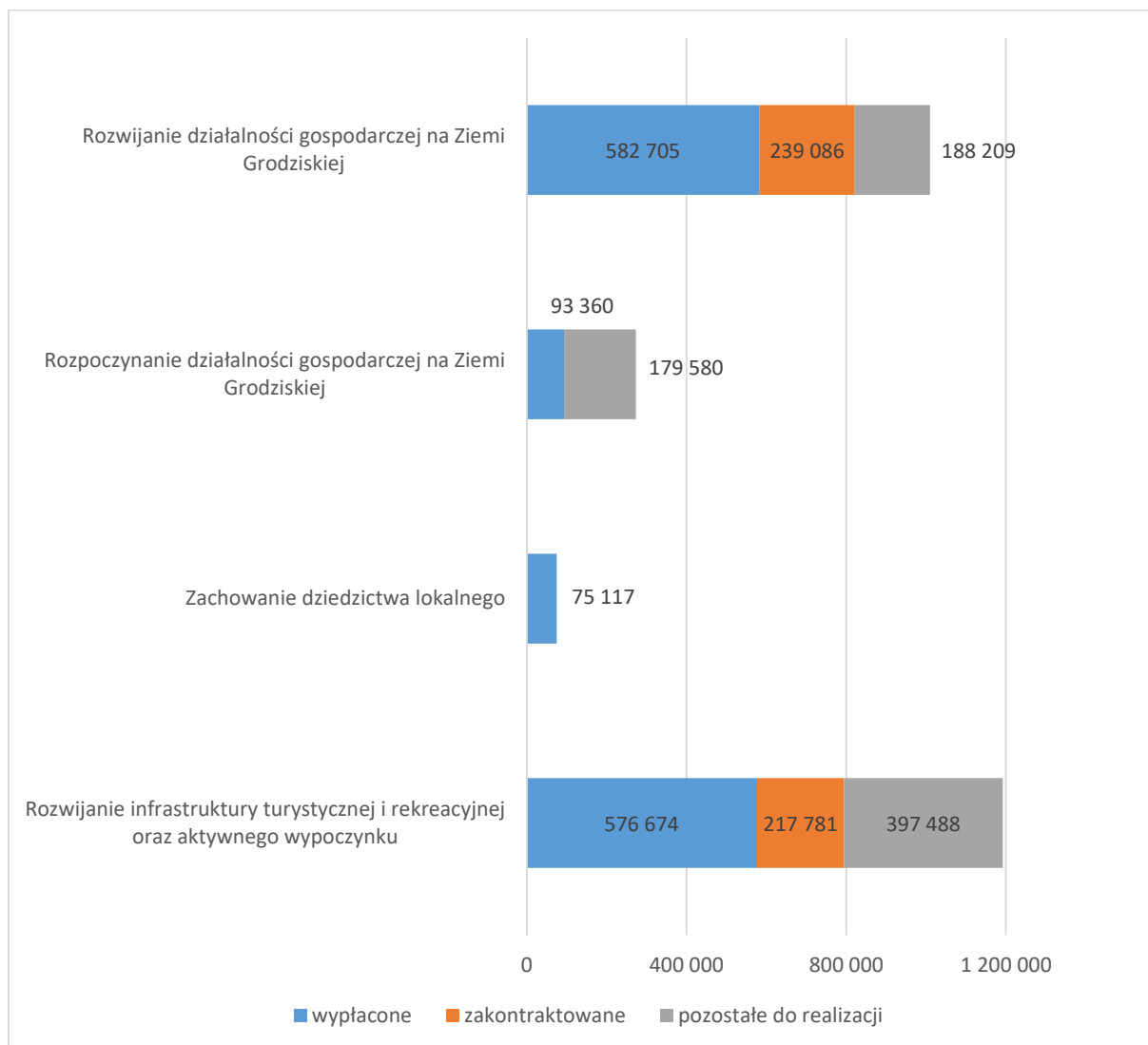
	Liczba wydanych materiałów opisujących lokalne atrakcje i zasoby	szt.	4	100	50
	Liczba wydarzeń promujących aktywny wypoczynek na terenie LGD połączonych z promocją działań mających pozytywny wpływ na środowisko naturalne lub mających na celu przeciwdziałanie zmianom klimatu	szt.	7	100	85,71
Zachowanie dziedzictwa lokalnego	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	2	100	100
	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	2	100	100
	Liczba wydarzeń / imprez	szt.	2	100	100
Rozpoczynanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	23	34,78	34,78
Rozwijanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	26	84,62	57,69
Podnoszenie kompetencji zawodowych i kapitału społecznego mieszkańców Ziemi Grodziskiej	Liczba szkoleń	szt.	0	0	0
Rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz aktywnego wypoczynku	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	2	50	50
Zachowanie dziedzictwa lokalnego	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	5	60	60
Rozpoczynanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej	Liczba działań polegających na realizacji planu komunikacji LSR	szt.	140	210	0
Rozwijanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej	Liczba wydarzeń promocyjnych	szt.	12	108,33	108,33
Podnoszenie kompetencji zawodowych i kapitału społecznego mieszkańców Ziemi Grodziskiej	Funkcjonowanie biura LGD	lata	8	75	75
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	105	90,47	0
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	51	170,58	0

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Najwięcej środków w EURO wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Rozwijanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej* (583 tys. EUR) i *Rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz aktywnego wypoczynku* (577 tys. EUR). Najwięcej środków zakontraktowano na *Rozwijanie działalności gospodarczej na Ziemi Grodziskiej* (239 tys. EUR).

Wykres 27. *Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r. w EURO*



Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader zrealizowało jeden projekt współpracy, pt. „Poznajemy naszego sąsiada”. Celem projektu była promocja dziedzictwa lokalnego na obszarze działania trzech podmiotów: Stowarzyszenia Ziemi Grodziskiej Leader, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania KOLD i Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Źródło.” Promocja polegała na zorganizowaniu wydarzeń o charakterze popularyzatorskim, które przybliżyły mieszkańcom i turystom obszar działania powyższych Stowarzyszeń.

Projekt współpracy „Poznajemy naszego sąsiada” miał charakter innowacyjny. W jego ramach powstała mapa obejmująca swoim zasięgiem obszar uczestniczących w projekcie LGD, na której przedstawione zostały m.in. opisy starych tzw. Wielkopolskich gier/zabaw zapomnianych. Kolejną publikacją była książka kucharska, w której opublikowane zostały przepisy zespołów uczestniczących w wydarzeniu pt. „Międzypowiatowe dziedzictwo kulinarne”. Opublikowano także pakiety widokówek – zdjęć z wszystkich biorących w projekcie udział stowarzyszeń.

W ramach projektu odbył się konkurs kulinarny na potrawę regionalną pt.: „Międzypowiatowe dziedzictwo kulinarne” (Kamieniec, luty 2018). Przy organizacji konkursu pomagali mieszkańcy miasta Kamieniec i Członkinie Kół Gospodyń Wiejskich. Zorganizowano międzygminny turniej wielkopolskich gier zapomnianych pt.: „Powrót do źródła” (Dopiewo, maj 2018). Uczestnikami gier były trzyosobowe zespoły, składające się z przedstawicieli każdej z gmin wchodzących w skład LGD realizujących projekt. Wielkopolskie zabawy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, a zawodnicy mogli sobie przypomnieć zasady tak popularnych niegdyś gier jak, m. in.: kulanie felgi, klasy czy strzelanie z procy. W ramach projektu odbył się rajd rowerowy pt.: „Poznajemy region” (Grodzisk Wlkp./Michorzewko). Zadaniem uczestników było dojechanie do Michorzewka (gmina Kuślin), po drodze zrobienie zdjęć ciekawym elementom krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, w samym Michorzewku zaś udział w konkurencjach sportowych. Podsumowując projekt współpracy zorganizowano konferencję pt.: „Czy znasz swój region” (Buk, czerwiec 2018). W seminarium wzięli udział przedstawiciele stowarzyszeń, które projekt zrealizowały. W jej trakcie obok podsumowania wydarzeń wchodzących w skład projektu, odbyła się prelekcja dotycząca turystyki lokalnej. Wydarzenie swoim występowaniem uświetnił zespół kameralny Amici Canti, a po jego zakończeniu na gości czekał poczęstunek.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie nie wcześniej niż na rok 2023. W raporcie ewaluacyjnym wykorzystano dane za 2021 roku. Trudno odpowiedzialnie odpowiedzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną osiągnięte.

Zaplanowany wzrost dochodów budżetów samorządów ogółem na 1 mieszkańca został osiągnięty z nadwyżką w 2021 roku. Według przewidywań miał to być wzrost o 17%, a wartość osiągnięta jest wyższa o więcej niż 100%. Czy wartości te zostaną utrzymane czy się zmienią - na odpowiedź na to pytanie trzeba będzie poczekać do danych z GUS za 2023 rok. Podobnie należy postąpić z oceną poziomu bezrobocia. W 2021 roku zarejestrowano bezrobocie na poziomie 2,84, ale nie sposób racjonalnie przewidzieć jaki będzie w przyszłym roku.

CEL OGÓLNY 1	Podniesienie dobrobytu społecznego oraz poprawa komfortu życia, poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów i tradycji			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Dochody budżetów samorządów ogółem na 1 mieszkańca	PLN	2.988,19	3.500,00	Dane GUS
Wzrost aktywności społeczno-kulturalnej oraz poziomu wiedzy o regionie	Liczba mieszkańców deklaruująca pozytywną zmianę	75,5%	78%	Badania ankietowe mieszkańców
Poprawa aktywności i integracji mieszkańców	Liczba mieszkańców korzystających z przygotowanych miejsc i biorących udział w org. wydarzeniach	20.344	22.000	Badania ankietowe mieszkańców
Spadek bezrobocia rejestrowanego w porównaniu z rokiem 2013	%	9,0	8,0	Dane GUS, PUP

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Kapitał społeczny jest obok kapitału ludzkiego, kluczowy dla rozwoju regionalnego, aktywizuje ludność i umożliwia wspólne działanie dla osiągnięcia założonych rezultatów, dla dobra całej społeczności lokalnej.

Na rozwój kapitału społecznego w LGD miały wpływ przede wszystkim działania związane z infrastrukturą – budowanie i łączenie ścieżek pieszych i rowerowych, co było szczególnie istotne ze względu na dużą liczbę małych miejscowości/wiosek w obszarze działania Stowarzyszenia Ziemi Grodziskiej Leader. Dzięki rozbudowie ścieżek rowerowych i pieszych, część trudności komunikacyjnych, z którymi borykał się istotny odsetek mieszkańców, została rozwiązana (łatwiejszy dostęp do miejsc pracy, szkoły, lekarza).

Drugim obszarem, który sprzyja rozwojowi kapitału społecznego, były działania związane z przedsiębiorczością – zarówno otwieranie nowych przedsiębiorstw, jak i rozwój już istniejących – tworzenie nowych miejsc pracy.

Przedsiębiorczość

LGD powinno wspierać przedsiębiorców, którym łatwiej składać wnioski poprzez LGD, niż gdyby musieli bezpośrednio składać je do Urzędu Marszałkowskiego – pracownicy LGD są po to, żeby pomóc przedsiębiorcom wypełnić wnioski, czy odpowiedzieć na wszystkie ich pytania.

Rozwojowi gospodarczemu regionu bardziej sprzyja rozwijanie działalności gospodarczej niż jej podejmowanie. Gdy działalność gospodarczą podejmują pojedyncze osoby, to z reguły tworzą jednoosobowe firmy (kosmetyczka, biuro rachunkowe), których działalność nie ma dużego impaktu w obszarze działania LGD. Rozwijanie działalności firm, które mają już renomę w powiecie ma zdecydowanie większy wpływ na budowanie kapitału społecznego i propagowanie działań LGD. Informując innych o otrzymanych dotacjach, przedsiębiorcy podpowiadają im jak działać, by pozyskiwać fundusze i odpowiednio nimi zarządzać.

W ostatnim okresie, ze względu na pandemię, a teraz wysoką inflację, widać mniejsze zainteresowanie podejmowaniem działalności gospodarczej.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka nie jest głównym obszarem działalności Stowarzyszenia, ze względu na brak walorów krajobrazowych, takich jak jeziora, góry, które w największym stopniu sprzyjają rozwojowi turystyki.

Atutem turystycznym obszaru LGD Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader jest bogate dziedzictwo historyczne oraz kulturowe (grodziska średniowieczne, kurhany zwane wielkopolskimi piramidami, o których powstaje obecnie film), lokalne zabytki, m.in. muzea, a także i kościoły drewniane, pałace i dworki. Obszar posiada silnie rozwiniętą i zachowaną infrastrukturę obiektów sakralnych.

Działania skierowane na dziedzictwo kulturowe cieszyły się dużym zainteresowaniem i dotyczyły przede wszystkim remontów obiektów sakralnych, głównie starych, wymagających konserwacji kościołów.

LGD Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader jest doskonałym obszarem dla osób, które preferują aktywny wypoczynek, szczególnie dla amatorów dwóch kółek, ze względu na szeroko rozwiniętą sieć ścieżek pieszo - rowerowych.

Znanym wydarzeniem, które sprzyja propagowaniu walorów turystycznych regionu jest półmaraton Słowaka. Na terenie obszaru działania LGD podejmowanych jest szereg imprez

związanych z tym wydarzeniem. W półmaratonie bierze udział kilkaset osób, cieszy się dużą popularnością nawet poza granicami województwa. Osoby, które przy okazji maratonu, przyjeżdżają na obszar LGD, zwiedzają lokalne atrakcje, np. browar w Grodzisku Wielkopolskim.

W strategii brak działań związanych wyłącznie z turystyką, bardziej jest to połączenie infrastruktury z turystyką. Działania w obszarze turystyki to zarówno działania własne, jak i zrealizowany wspólnie z dwoma ościennymi LGD projekt współpracy.

Na rozwój turystyki będzie położony w przyszłym okresie programowania jeszcze większy nacisk. W planach organizowanie wycieczek pieszych, rowerowych, nordic walking, zarówno dla młodszych, jak i starszych mieszkańców.

Grupy defaworyzowane

Na podstawie analizy statystycznej i badań społecznych, na terenie LGD Grodzisk Wielkopolski zostały wyodrębnione trzy grupy defaworyzowane – młodzież do lat 25, mieszkańcy 50+ i osoby niepełnosprawne.

Aż 26% osób w wieku do 25 lat pozostaje na obszarze działania LGD bez pracy. Osoby te często nie zdobywają odpowiedniego wykształcenia, bo wiąże się to z przekraczającym możliwości finansowe, wyjazdem do dużego miasta (Poznań). Często także młodzi wyjeżdżają do dużych miast i za granicę. Wykluczenie społeczne związane z bezrobociem młodych jest dużym problemem w obszarze działania LGD, bo z nim wiąże się wyludnianie i starzenie się miejscowości.

Kolejna grupa defaworyzowana to 50-latkowie i starsi. W tej grupie znajdują się zarówno ci, którzy stracili pracę ze względu na wiek, jak i ci, którzy pracę zawodową skończyli już dawno.

Jeśli chodzi o trzecią, wymienioną w LSR grupę defaworyzowaną, to są to osoby niepełnosprawne. Podjęte działania nie poprawiły w sposób bezpośredni ich sytuacji, ale na pewno ułatwiają im funkcjonowanie. Otwierane/remontowane świetlice, boiska piłkarskie i inne obiekty są dostosowane do ich możliwości/potrzeb, powstałe strony internetowe przystosowane do osób słabo- i niewidzących.

Grupy defaworyzowane zostały dobrze zdiagnozowane w LSR. Największym problemem jest ich zakres – zarówno grupa 25+, jak i 50+ w przyszłych działaniach powinny być podzielone na grupy mniejsze. Niedostateczne zainteresowanie działaniami LGD w tym obszarze mogło wynikać ze zbyt szerokich definicji grup defaworyzowanych, bo inaczej projektuje się działania dla 15, inaczej dla 25-latków. W kolejnych latach należałoby też podzielić grupę 50+, bo w jednej grupie są zarówno osoby jeszcze czynne zawodowo, jak i seniorzy, a oferty dla tych grup są zdecydowanie różne.

Innowacyjność

Innowacyjność była jednym z kryteriów oceny operacji zarówno w ramach rozwijania infrastruktury turystycznej, zachowaniu dziedzictwa lokalnego, jak i podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej, a także podnoszenia kompetencji zawodowych.

Wypełnianie wniosków w punkcie związanym z innowacyjnością nie sprawiało problemów przyszłym beneficjentom. Nie było też problemów z otrzymaniem punktów za innowacyjność, jeżeli wnioskodawca w sposób kompletny wykazał, że w obszarze działania LGD jego propozycja ma charakter unikatowy i że do tej pory nie było podobnych rozwiązań.

Trudno powiedzieć, czy wprowadzenie we wnioskach kryterium innowacyjności, spowodowało, że ludzie stali się bardziej otwarci, poszukujący nowych rozwiązań. Na pewno jednak jeżeli wnioskodawca zobowiązał się do działań o charakterze innowacyjnym, to takie działania zostały zrealizowane. Dobrym przykładem działania innowacyjnego z obszaru LGD Grodzisk Wielkopolski jest działalność geodety, który kupował drony, za pomocą których robił zdjęcia starych domów, wnętrz. Pokazywał ruiny i propozycje ich remontu, żeby wyglądały jak w czasach swojej świetności.

Projekty współpracy

Projekty współpracy są bardzo dobrą formą promocji regionu. Dzięki połączeniu sił kilku podmiotów, można zdecydowanie więcej zrobić. Projekty takie krystalizują się podczas wielu spotkań, wymiany doświadczeń, a ich wpływ i rozpoznawalność są wśród społeczności lokalnych bardzo widoczne.

Projekt współpracy został zrealizowany bez specjalnych problemów, także dlatego, że partnerami Stowarzyszenia były sąsiednie LGD – nie było takich problemów jak np. dojazdy/transport.

Nie było też problemem wyłożeniem własnych funduszy. LGD wiedział co i jak chce zrobić, projekt nie wymagał przeznaczenia na niego wygórowanych kwot, z których rozliczeniem byłyby problemy.

Ocena funkcjonowania LGD

Współpraca z gminami układała się bardzo dobrze. Po ogłoszeniu naborów związanych z infrastrukturą, turystyką, rekreacją, gminy bardzo dobrze wiedziały co chciałyby zrobić w ramach tych wniosków i dzięki temu cała współpraca przebiegała bezproblemowo. Pomoc przy wnioskach była udzielana zgodnie z potrzebami.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi jest niewystarczająca. Potrzeba bliższego i częstszego kontaktu (np. raz w miesiącu), wymiany doświadczeń i wiedzy o wzajemnych potrzebach i możliwościach – jak LGD może pomóc sektorowi społecznemu.

Bardzo dobra współpraca z sektorem gospodarczym, także po otrzymaniu funduszy. Nie zdarzają się sytuacje, żeby przedsiębiorca po uzyskaniu dofinansowania, „zniknął z pola widzenia” LGD. Są wnioskodawcy, którzy kilkakrotnie składają wnioski.

W ostatnich latach w obszarze działania LGD organizowanych jest zdecydowanie mniej festynów, konkursów, warsztatów, niż wcześniej. Wynikało to z mniejszych funduszy do dyspozycji LGD. Fundusze są wykorzystywane przede wszystkim na działalność własną.

Chcąc budować kapitał społeczny i angażować nowe osoby, potrzeba jednak pogłębionego powrotu do działań o charakterze promocyjnym. Bez nich trudno o rozwój kapitału społecznego, bo mało osób wie o charakterze i możliwościach działania LGD. Skuteczna realizacja LSR jest możliwa poprzez jak najbliższy kontakt z mieszkańcami. Szczególnie ważna w najbliższych latach jest aktywizacja nastolatków i związanie ich z regionem – zapobieganie exodusowi młodych do miast.

Ocena procesu wdrażania

Przez okres wdrażania LSR nie było problemów z jej finansową i rzeczową realizacją. Pierwszy kamień milowy osiągnięto bez problemu. Składki gminne są wykorzystywane do zabezpieczenia działalności.

Procedury naborów są przyjazne dla wnioskodawców – rzadko kiedy zdarza się, że wnioskodawcy zadają pytania dotyczące kryteriów wyboru operacji, zadają bardziej pytania ogólne, typu kto może ubiegać się o dofinansowanie, rzadko pojawiają się pytania o innowacyjność lub jakie dokumenty przynieść, jeśli wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji operacji, którą zamierza podjąć (punkty dodatkowe). Wnioski są jasne, krótkie, bardziej skomplikowane dla pojedynczych wnioskodawców, którzy nie znają rynku dotacji, dla firm, które znają ten rynek, są proste.

Kryteria naboru pomagają wybrać najlepsze wnioski, które wpłynęły. Ludzie nauczyli się, że nie należy pisać wniosków pod dane kryteria – takie wnioski nawet jeśli zostaną zaakceptowane przez LGD, to nie uzyskają kolejnej akceptacji Urzędu Marszałkowskiego. Wnioskodawcy wiedzą, że należy jasno pisać co chce się zrobić w ramach danej operacji. LGD podczas rozmów z wnioskodawcami motywuje ich, że nawet jeżeli dostaną minimalną liczbę punktów, to nie powinny z projektów rezygnować.

Katalog wskaźników pozwalał weryfikować postępy w realizacji strategii. W trakcie realizacji strategii LGD zrezygnował z naboru na szkolenia, bo nie było chętnych (po szkoleniu należało zapewnić miejsce pracy).

Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD pozytywnie wpływa na lepszą, częstszą komunikację między gminami przy okazji międzygminnych projektów (np. budowa ścieżek rowerowych).

Kierunki działania zdecydowanie były zgodne z potrzebami mieszkańców, o czym świadczy korzystanie przez mieszkańców z powstałych miejsc. Dzięki LGD został np. wyremontowany były dworzec kolejowy, gdzie zbudowano drezyny – można spotykać się, robić ogniska, powstały wiaty, świetlice, w gminie Grodzisk zbudowano solanki, które stają się coraz bardziej popularne.

Tablice, które zawsze są umieszczane na zbudowanych/wyremontowanych obiektach, informują mieszkańców i turystów o pomysłodawcach, realizatorach projektu. Stowarzyszenie planuje intensyfikację działań promocyjnych w przyszłości.

LSR nie miała charakteru komplementarnego, była szeregiem działań, których celem było powstanie nowych miejsc pracy, poprawa infrastruktury, aktywizacja ludności, promocja dziedzictwa kulturowego regionu.

Współpraca z UM układa się bardzo dobrze. W przypadku Sieci LGD lokalnego działania istnieje potrzeba większych kontaktów, nie ma jednak bliskiej współpracy między LGD a siecią lokalnego działania.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

LGD jest partnerstwem trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Zrzeszone samorządy stanowią solidną strukturę współpracy i pozwalają na finansowe wspomaganie realizacji strategii. Samorządy to z jednej strony dobra komunikacja i przychylne podejście, a z drugiej stosunkowo stabilne budżety i sprawne zasoby kadrowe. Dzięki temu LGD może liczyć na pomoc, a ze swojej strony zapewnia finansowanie inwestycji infrastrukturalnych kierowanych do mieszkańców. Z uwagi na brak grantów organizacje pozarządowe rzadko uczestniczą w konkursach ogłaszanych przez LGD. Mimo działań aktywizujących i uczestnictwie LGD w wydarzeniach gminnych sektor społeczny nie angażuje się silnie w działania Stowarzyszenia. Duży nacisk położony w LSR na rozwój przedsiębiorczości sprawia, że sektor gospodarczy stanowi centrum zainteresowania działalności LGD. Rekomendacją dla LGD jest stworzenie warunków do głębszej i pełniejszej aktywizacji organizacji pozarządowych w społeczną działalność Stowarzyszenia, przede wszystkim poprzez uruchomienie operacji grantowych.

Postęp rzeczowy i finansowy przebiega bezproblemowo. Obecnie wszystkie wskaźniki wydają się mieć zapewnioną realizację, a budżet szansę na pełne wykorzystanie. Jedynym zagrożeniem może być niestabilna sytuacja gospodarcza w kraju. Ogłoszone i przeprowadzone w czerwcu 2022 roku nabory wniosków zapewnią pełną realizację pod warunkiem podpisania umów, wdrożenia projektów i ich końcowego rozliczenia. Nie sprzyjają temu przedłużające się terminy weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim. Im dłuższy czas pomiędzy napisaniem wniosku, a jego relacją tym większy wpływ inflacji na dezaktualizację pomysłu biznesowego. Niestety problem dotyczy również samorządów realizujących projekty inwestycyjne. Mimo, że wpływ LGD na skrócenie weryfikacji wniosków w UM jest znikomy to uwaga na ten temat nie może pozostać niewypowiedziana.

LGD posługuje się dwoma narzędziami zwiększającymi jakość wniosków. Pierwszym jest doradztwo świadczone w biurze LGD. Wysoki poziom tych konsultacji wpływa na lepsze przygotowanie wniosków i wnioskodawców do kolejnych etapów wdrażania i rozliczania operacji. Ocena tego elementu działania LGD jest bardzo wysoka. Drugim sposobem podnoszenia jakości wniosków jest wybór najlepszych spośród złożonych w naborze. Jest to zadaniem Rady LGD, która posługuje się katalogiem lokalnych kryteriów wyboru. Zerojedynkowość podejścia i brak ocen jakościowych pomaga w sprawnej ocenie operacji. W obecnej sytuacji nie ma konieczności zmiany kryteriów jednak modyfikacja katalogu kryteriów lokalnych stanowić będzie rekomendację na kolejny okres programowania.

Biuro nie jest organem LGD, ale pełni w Stowarzyszeniu niezwykle ważną rolę. Zapewnia praktyczną stronę realizacji strategii poprzez organizację i przeprowadzenie naborów

wniosków, wspomniane wcześniej doradztwo i szkolenia. Wspiera członków Rady w weryfikacji i ocenie wniosków, opracowuje dokumentację, realizuje plan komunikacji, projekty współpracy i wiele innych. Przy tym ocena pracy biura dokonana przez wnioskodawców, członków LGD i przedstawicieli gmin partnerskich jest bardzo wysoka. Doceniono praktycznie wszystkie poddane ocenie aspekty funkcjonowania biura. Rekomendacją dla władz LGD jest dbałość o warunki pracy pracowników biura zarówno te merytoryczne jak i płacowe.

LGD prowadząc plan komunikacji, angażuje się w wiele form komunikacji. Mieszkańcy, członkowie LGD i wnioskodawcy doceniają możliwości bezpośredniego kontaktu z pracownikami biura oraz możliwość łatwego dodzwonienia się do biura. Działania informacyjne Stowarzyszenia związane z naborami i aktywizacją koncentrują się na stronie www oraz stronach gmin partnerskich. Pod rozważę władz LGD należy poddać możliwość uruchomienia profilu na jednym z portali społecznościowych by w pełni zapewnić komunikację z mieszkańcami chętnie korzystającymi z tego narzędzia.

W ewaluacji realizacji strategii nie można nie wspomnieć o jednym z ważniejszych problemów LGD jakim jest biurokracja. Ilość procedur, ich obszerność sprawia, że LGD staje się instytucją administracyjną. Zaangażowanie w dokumentację powoduje, że coraz mniej czasu pozostaje na animację społeczną i zaangażowanie w życie lokalne. Wnioski nie są skomplikowane jedynie dla wyspecjalizowanych instytucji i firm konsultingowych, a większość wnioskodawców nie zna procedur i w tej sprawie opiera się o informacje pracowników LGD. Trudno tu o rekomendację dla LGD, ale trudno też pominąć ten aspekt funkcjonowania Stowarzyszenia.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	20
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	20
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach	21
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy	22
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	23
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	23
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania	24
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	24
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	25
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	25
Wykres 12. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	26
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	27
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? 28	
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	28
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	29
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	29
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	30

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	31
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? 31	
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	32
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:.....	33
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	34
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	34
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	35
Wykres 26. Czy zna Pan/i Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Ziemi Grodzkiej Leader?	38
Wykres 27. Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r. w EURO	41

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym	14
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).....	16
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	16
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem	17
Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności.....	17
Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	17
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	18

Tabela 11.	Biblioteki i ich filie	18
Tabela 12.	Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	19
Tabela 13.	Doradztwo w liczbach	35
Tabela 14.	Szkolenia	36
Tabela 15.	Funkcjonowanie organów.....	37
Tabela 16.	Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.	39

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębianego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębianego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam

1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						

2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?
Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? *Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.*

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD

4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijały się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

--

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowani e tak	Racze j tak	I ta k i nie	Racze j nie	Zdecydowani e nie	Nie dotycz y
1.	Związane z potrzebą podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą utworzenia nowych obiektów do obsługi ruchu turystycznego						
3.	Związane z potrzebą utworzenia nowych lub zmodernizowanyc h obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej						
4.	Związane z potrzebą wydania materiałów opisujących lokalne atrakcje i zasoby						
5.	Związane z potrzebą wydarzeń promujących aktywny wypoczynek na terenie LGD						

	połączonych z promocją działań mających pozytywny wpływ na środowisko naturalne lub mających na celu przeciwdziałania zmianom klimatu						
6.	Związane z potrzebą poddania zabytków pracom konserwatorskim lub restauratorskim						
7.	Związane z potrzebą wyposażenia podmiotów działających w sferze kultury						
8.	Związane z potrzebą organizacji wydarzeń/imprez						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. gmina Granowo
2. gmina Grodzisk Wielkopolski
3. gmina Kamieniec
4. gmina Rakoniewice
5. gmina Wielichowo
6. inna gmina

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 24 lat
3. od 25 do 34 lat
4. od 35 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, KGW, OSP, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury)
5. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
--	--	---------------	--------	-------------	-----	------------	----------------

1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach					

	organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji i pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla					

	turystów i osób przyjezdnych					
--	---------------------------------	--	--	--	--	--

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów

2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe

3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. gmina Granowo
2. gmina Grodzisk Wielkopolski
3. gmina Kamieniec
4. gmina Rakoniewice
5. gmina Wielichowo
6. inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut